— Dobroměřice —

od bouří husitských do doby úpadku.

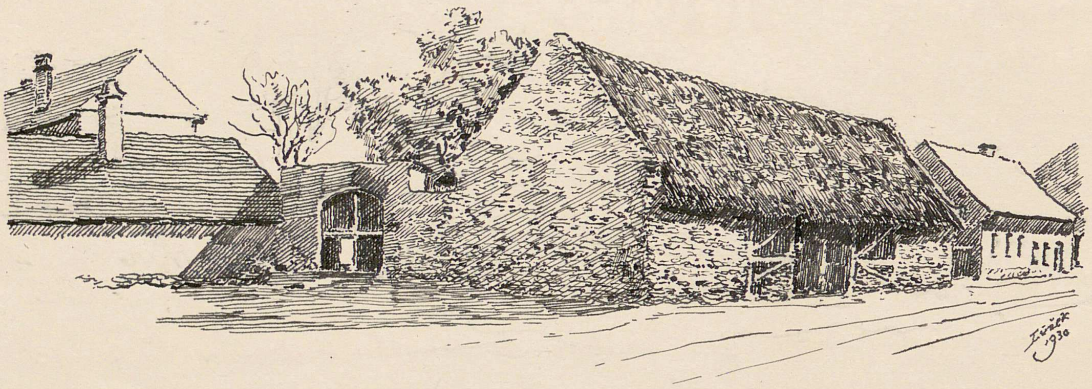

STARODÁVNÁ STODOLA U ZELENKŮ Č. 4.

Bylo zde již povědeno, že od XIV. století sdílejí Dobroměřice osudy města Loun, jsouce vlastně více předměstím lounským a zbožím kláštera Magdalenek a Dominikánů lounských a dále šosovním zbožím bohatých patricijských rodů měšťanských. Doba husitská zvrátila dosavadní poměry epochálně. Budiž mi dovoleno předeslati k děj. husitským krátké vysvětlení, kterého nám třeba k pochopení převratu a reform.

Moderní historie nespokojuje se jen s prostým podáním událostí a zjevů doby, ale hledí až ke kořenům příčin dojíti bedlivým zkoumáním zjevů života národního v době předcházející. Moderní historické badání nezkalené předsudky a náladou doby vysvětluje, že doba husit-

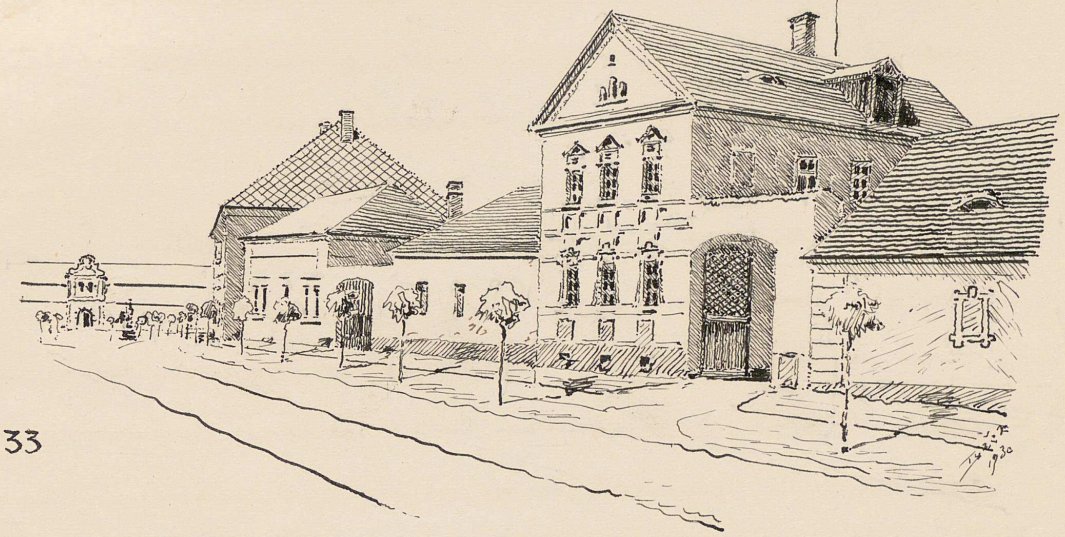

HOSPODÁŘSTVÍ Č. 32 · 33

ská nebyla prostě jen dobou usilí o převrat náboženského a mravního života církve a že v tomto úsilí utrakvismus vlastně vyšel na jaloo, neuspokojil a musel ustoupiti novým názorům a sám utkvěl pouze jen na přijímání z kalicha. Jest pravda, že vlast naše byla klasickou zemí náboženské vroucnosti. Že by náš národ či lépe představitelé národa, kníže, velmožové, šlechta, obec svobodných Čechů, přijali křesťanství bez rozpaků a ochotně, to se nezdá jistým. O tom svědčí zápas biskupa sv. Vojtěcha s částí velmožných Čechů, zvláště rodu Vršovců, o zkřesťanštění života. A národ i nadále lpěl na zvycích a obyčejích z doby pohanství. Obraz z té doby odkrývají nám statuta Hnězdenská z r. 1038 a opětně nařizovaná r. 1092.

Vznik kostel. nadání

Současník této doby, první kronikář český Kosmas, napsal, že lid žije skotsky, v kovadských pověrách. V obou statutech se zejmena zakazovalo pohřbívání zemřelých porůznu v lesích, na návrších, kde komu libo a poručeno pochovávati společně při kostelích, kaplích, což však sotva platilo o nesvobodném a otročím lidu obecném. Poněvadž tou dobou byly kostely pouze na hradištích neb při nich a vel. mi řídce rozsetě po kraji, to zadalo příčinu, aby stavěny byly kostely, kostelce, kaple na potřebných místech i mimo hradiště. Mocné a bohaté rody zřizovaly svatostánky v oblíbeném místě rodovém pro pohřbívání členů svého rodu uvnitř, ostatní lid měl místo okolo kostela. Kostel byl jeho majetkem, kněze ke kostelu ustanovoval pán, ale kněze živit, opatřiti živ. potřebami, to ponechal péči věřících; přikázal odváděti dávky z výtěžku rozličných prací – desátek, některý díl pozemků přikázal ke kostelu i s usedlým člověkem na opravu kostela. Když se mu kněz nelíbil, propustil ho neb vyhnal, co po něm zbylo, pobral, když kněz zemřel, všecko zdědil, když fara neobsazena, bral desátek sám pro svůj užitek a kostel prostě i zavřel. Církev byla v područí světské moci. Reformním úsilím církve ve stol. XII. a u nás ve stol. XIII. vymanilo se duchovenstvo ze závislosti na světském pánu kostela. Odtud pak církev mohutněla hospodářsky a svou moc svátostnou vyvýšila na roveň moci světské. Kdo si chtěl získati zásluhu, milosrdenství, smilování, protekci u trůnu božího, nemohl to jinak a lépe udělati, než když si naklonil toho, kdo stál mezi ním a Bohem, kdo vládl klíčem otvírajícím bránu boží milosti, kterým jest moc svátostná, která Bohem svěřena knězi.

Kdo chtěl do nebe aneb uniknouti útrapám očistcovým a mukám pekelným, musel promluviti jen s knězem. Přiměřeným pokáním, které bylo podepřeno darem, bylo možno usmířiti uraženou spravedlnost a nakloniti si zvláštní přízeň nebe. Doba středověká byla dobou plnou surovosti, sobectví, nezkrotných vášní, moty, krve. A když tu svědomí nedalo spáti, není divu, že se reflektovalo na shovívavost moci svátostné

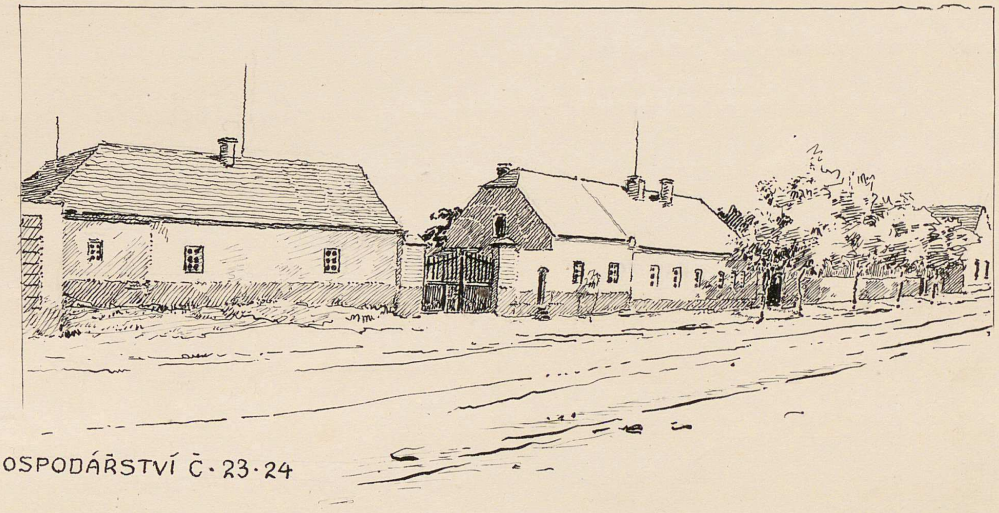

HOSPODÁŘSTVÍ Č. 23·24

četnými a hojnými dary, skutky milosrdenství, zakládáním církevních ústavů, nadání kostelních. Není vyloučeno, že mnohé světské zařízení církevního jmění stalo se též z vroucí zbožnosti pokorných duší. O králi Václavovi II. pravil veliký italský básník, že je král mnichů. O Karlu, císaři t. jm. IV., víme, že byl vroucně zaujat vírou, která se projevovala se stavbami nadherných božích stánků, horlivou dychtivostí ve sbírání posvátných památek a rozmnožováním církevních obdarování. Ke konci XIV. stol. držela církev česká třetinu pozemkového bohatství Čech, střed země téměř úplně. V našem okresu ze 64 vsí bylo ve světských rukou jen asi 12 vsí. V ostatních buď zcela neb aspoň

na díle církev panovala. Tím rozumíme, že někde měla církev pouze jen část platů, někde několik lánů, jinde poplužní dvůr a pod. Až do husitských válek bývaly po vesnicích svobodné lány neb i dvorce, které patřily drobným zemánkům, panošům, kteří se nelišili od obyčejných sedláků ničím jiným než tím, že byli svobodni, neplatili žádný úrok nikomu, nekonali robot; odváděli pouze berni královskou aneb když jiná daň byla poručena pro dvůr královský neb na potřeby zemské.

Tito drobní zemánkové a j. drobná šlechta, patřili žárlivě a závistivě na sousední majetek církve, na bohatý příjem kláštera neb faráře. Stejně pak jim byl trnem v oku majetek bohatého měšťanstva, které tou dobou bylo ještě německé, nepřátelské všemu českému. Samo pak kněžstvo zadávalo příčiny k odporu mezi lidem, jak jest obecně známo.

Z dějin známo jest, že již ke konci XIII. století objevili se v Čechách kacíři a později ve XIV. století sekta Valdenských, o kterých zmiňují se naši kronikáři. Praví, že přišli z Francie a usadili se v okolí Loun a Žatče, že se scházívají v úkrytek mezi lesy v jamách a od toho že slují „jamníci". Bylo to jakési símě kacířské nákazy a původ husitského, tvrdého, radikálního kacířského ohniska v naší krajině, které se vždy přidržovalo radikálních Taborů až do konce.

Reformace: Hus

Když vystoupil Hus a horlil pro opravu církve ve hlavách i údech, stali s Lounští jeho věrnými přívrženci. Dokud Hus se přidržoval pouze kázání o věcech víry a mravů, nebylo mezi

ním a kněžstvem valného odporu. Když však počal horliti proti světskému panování, pýše, lakotě kněžstva a kořenu této neřesti, proti bohatství církve, popudil proti sobě ty, kteří vládli ohromným zbožím a z něho těžili, což konečně přivedlo M. J. Husa na hranici kostnickou. V bouři, která pak propukla a zachvátila skorem celý národ, vybila se nechuť a zloba lidu proti německému měšťanstvu v městech a proti církevnímu zřízení, které namnoze ovládáno bylo nepřátelí hnutí opravného a německými mnichy. Původní měšťanský německý patriciát v Lounech, jako kpř. rod dědičných rychtářů Beřů, zatím se průběhem půldruhého století valně zčeštil, že kolem r. 1380 objevuje se v městských knihách vedle zápisů německých a latinských také české. Převaha českého živlu v Lounech byla si již prorazila cestu i do měst. knih. Co zbývalo ještě z německého živlu, bouří husitskou bylo smeteno anebo se v čas odstěhovali do věrných měst německých neb za hranice. Je však také jisto, že někteří rodové přizpůsobili se novému hnutí, aby zachránili sebe před vyhnanstvím neb zkázou. Revoluce pak zmocnila se jmění a statků odpůrců, vznikl nový patriciát městský. Klášter mnichů dominikánů i s kostelem rozkotán, zkažen, mniši rozplašeni neb zhynuli a jejich majetku zmocnili se Lounští - obec a snad i jednotlivci. Tak také vzalo za své i panování jejich v Dobroměřicích. Čím vládli v naší vsi,

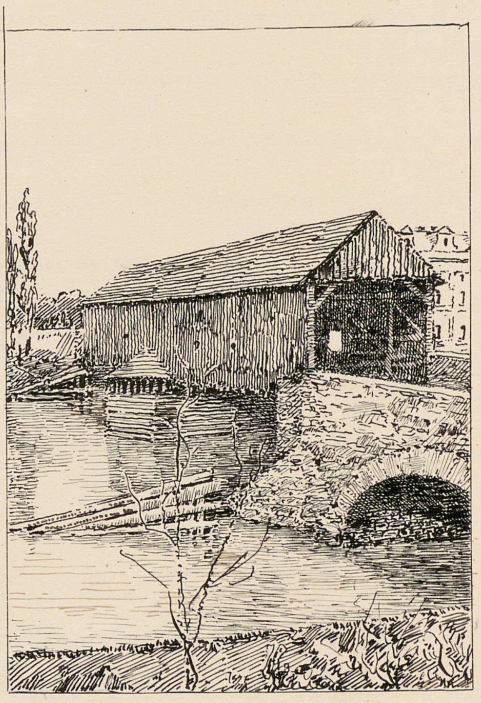

STARÝ MOST PŘED ZBOURÁNÍM ROKU 1896

Podlomení světského panov. církve.

nelze již zjistiti. Klášter Magdalenek, jakožto útulek kajících žen a neprovdaných měšťanských dívek snad ušetřen, ale sestry v něm nezůstaly. Nalezly útulek v žahražanském klášteře v Mostu a z mateřského kláštera braly nějakou výživu až do vymření. Město Louny opanovalo statky klášterní a tím i Dobroměřice, které takto dostaly novou vrchnost, obec města Loun.

V bezvládí, které nastalo po propuknutí bouří husitských, utrpělo celé Žatecko, a tedy i okolí Loun, velikou zkázu pleněním nepřátelských vojsk křižáckých a míšenských z Mostu; také i holdováním od domácích polních rot. Dobroměřice ležely na hlavní tepně pohybu vojsk, na silnici. Není o tom sice písemných zpráv, ale ze zkušenosti je známo, že území mezi nepřátelskými tábory byla úplně obrácena v poušť, aby jich ta ani druhá strana nemohla užíti k svému prospěchu. Stalo se as podle pořekadla „páni se perou, sedláče, nastav hřbet". To je rub slavného zápasu husitského. Po válce zůstala poušť, zpustění, zkáza, zaniklo mnoho drobných osad, dvorců-samot, že se sotva dá zjistiti, kde stávaly. Obyvatelstvo buď zahynulo nebo se rozprchlo, rozběhlo, drobné zemanstvo nevrátilo se více ke svým dvorcům, nalezlo lepší byt u polních rot, kde byla naděje na šťastnou kořist a rušný život v posádkách; po skončení domácích nepokojů dávala se domácí drobná šlechta do cizích služeb v Uhřích, Polsku, v Německu a j. a složila své kosti kdesi na cizích bojištích. Náš kraj utrpěl nejvíce tím, že valně byl vylidněn a tak připraven pro nové, cizí přistěhovalce Němce. V tomto směru měly husitské války ten účinek,

že města v Čechách a četné ostrovy německých kolonistů, roztroušené po vlasti, zbaveny byly nepřátelského živlu, Němců, a tak germanisace zaražena aspoň na jedno století. V Čechách pak vznikl nový stav měst českých, který byl významným a sebevědomým nositelem a obrancem myšlénky národnostní o XVI. a XVII. věku. V našem okolí a okresu nastaly pak nové poměry v držení statků. Místo církve vstupuje na veřejnost nový stav vladycký či rytířsky. Žatecko bylo po

U KOVÁRNY ROKU 1905

výtce územím nižší šlechty, rytířstva. Velikých držav rodů panských bylo zde nemnoho. Stav rytířský pak vydal ze sebe veliký počet zmužilých zastánců národní svobody politické a sloupů svobody náboženské a představoval znamenitý kulturní živel, než pohlcen byl rozpínavostí velikých panských latifundií, v nichž konečně po Bílé Hoře rytířstvo utonulo.

Od bouří husitských do Bílé Hory.

Mezi statky, které zabrány byly v husitských válkách vrchnosti světskou, byly mnohé, ke kterým si činili nároky starodávní držitelé neb dárci a jejichž držbu nemohli noví držitelé prokázati, odůvodniti právně. Také Lounští nemohli prokázati, že by mnohých vesnic nabyli právem. Byly pak tyto vesnice městu odňaty za krále Jiříka. Správa zboží kláštera Magdalenek svěřena Lounům 17/5. 1459, aby z toho nadání vystavěn byl špitál pro chudé a nuzné, a tím se Dobroměřice ves se dvorem, poli, zahradami a lukami a ostatním příslušenstvím stává nadačním statkem špitálu. Pak potvrzuje toto nadání král Vladislav 10/2. 1479 a za Ferdinanda I stávají se Dobroměřice statkem záduší, škol a špitálu v Lounech po vzpouře a konfiskaci r. 1547. Král Ferdinand jim provinění odpouští na přímluvu vážených pánů a syna Ferdinanda a biskupa olomouckého, je v ochranu bere jako královskou komoru, statek jim vrací 29/9. 1547 s výhradou, že od kostela a špitálu odcizován býti nemá.

Darovací listina zní:

„ — — — — — — Dobroměřice ves, dvůr poplužní s dvory, dědinami (pole), lukami, zahradami, vinicemi, chmelnicemi, kurmi (slepice), robotami, horami, ospy (obilí), husami, lidmi usedlými i neusedlými neb sběhlými z gruntů, platy stálými i běžnými poplatky, vrchy i pahrbky či horami, ladami, rybníky, háji, porostlinami, potůčky, vodotoky, kostely, podacími (patronát kostela) i se vší zvolí a plným panstvím v mezech a hranicích, v nichž dědictví náleží, i také tak, jak tyto vesnice ke kostelu a faře a jiným záduším a špitálu nadáním cís. Zikmunda, Jiřího a potom

Vladislavem slavným a svaté paměti náležely, a jakž majestátové o tom plně svědčí též s poručenstvím, odkázano jest neb přikoupeno, což k témuž záduší a špitálu připojeno jest a co tu lounští od starodávna měli a drželi, a Mi-

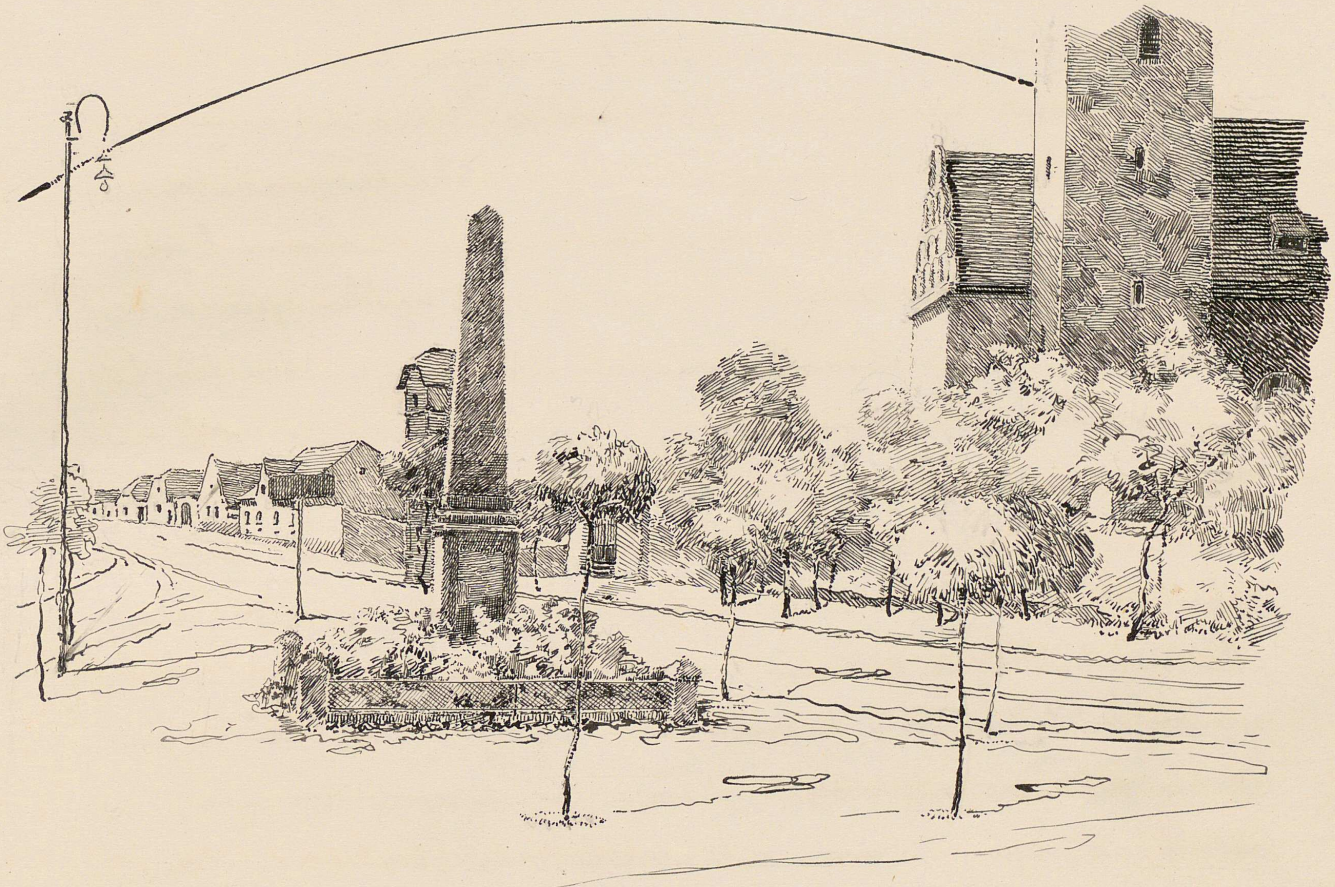

lost Císařská pro dostatečnější opatrování a výživu lidu chudého v témž špitálu darovali a připojiti ráčila."

Tedy nejen to, co kdysi náleželo Magdalenkám, ale i to, co měli a drželi lounští v Dobroměřicích, t. j. statky šosovní a vinice lounských. Tím se rozumí, že nebyly darovány statky a vinice samotné, ale platy z nich, které byly odváděny královské komoře, neboť král byl přímou vrchností královského města. Tímto majestá-

tem

též se zjevně napovídá, že lounští měšťané měli v Dobroměřicích nějaký majetek od „starodávna", totiž již při počátcích města, tedy majetek královský, nač by upomínala pole „na batovských", t. j. královských. Výslovně se také postupuje městu podací kostelní v Dobroměřicích (a v Raně) městu, tj. podávati ke kostelu faráře. Poněvadž město bylo podobojí, podávalo do Dobroměřic kněze kališnického. Příkré protivy mezi kališníky a katolíky značně se zmírnily, když král Ferdinand I. vymohl na kurii povolení k přijímání z kalicha pro Čechy a Moravany a tři nejbližší diecese za hranicemi a kněží katoličtí podávali podobojí způsobou těm, kdo si toho přáli (sám první arcib. pražský a kat. farář Leitner ve Urbně, o nichž se výslovně jest to poznamenáno). Povolení kalicha bylo odvoláno hned po neštastné Bílé Hoře.) Mezitím vloudilo se do města Loun nové bludařství, sekta Českých bratří a luterství hlavně tím, že při úpadku vysokých škol v Praze odcházelo značné množství měšťanských synků na lutherské a kalvinské university v něm. říši za vzděláním, kdež poznali protestantism a zanesli jej do domoviny, duchovní pak přijímali svěcení wittenberské, když jim doma svěcení na kněžství bylo odpíráno. Totéž dálo se i mezi českou šlechtou, kteráž posílala své syny do ciziny na studie, hlavně do Němec neb do Itálie. Tak kázala moda. Když mladý Český kavalír neb měšťan pobyl po mnoho let v cizině, není divu, že nasákl snadno buď kulturou renaisanční neb náb. ideami německého světa a pak se vrátil do vlasti značně zlhostejnělý ke kultu domácímu, a tak připravován úpadek i cítění narodního před Bílou Horou.

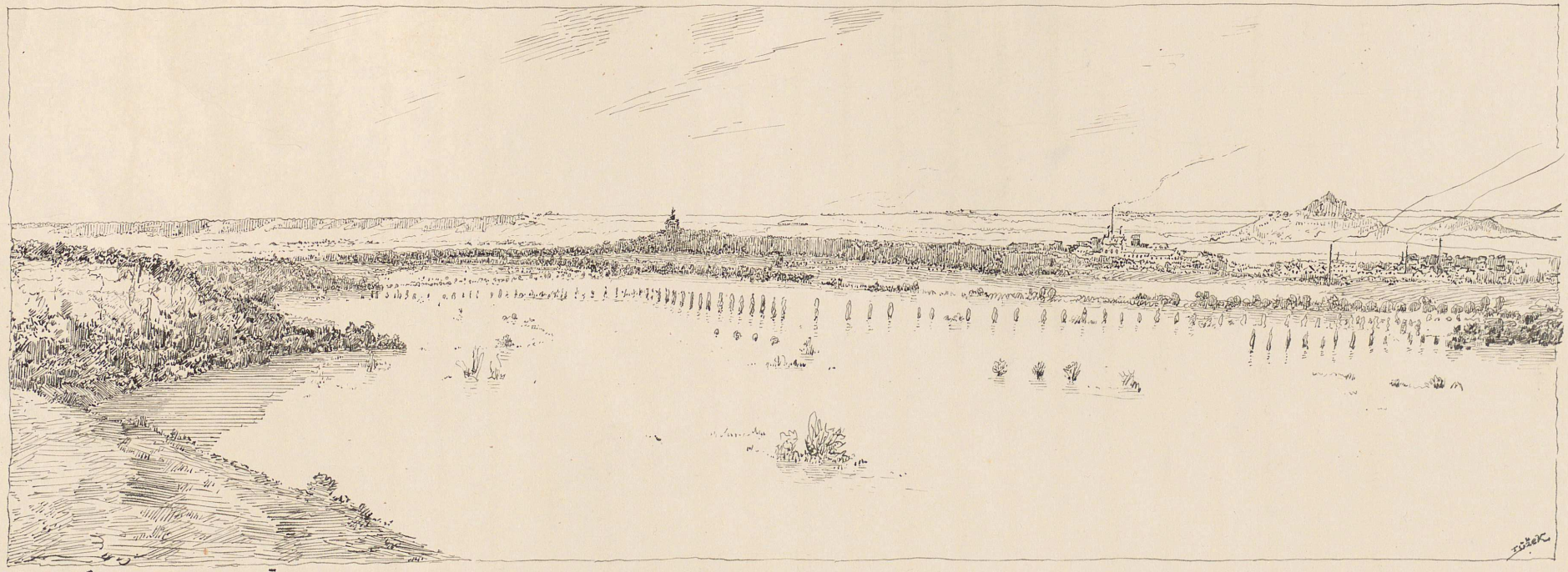

VELKÁ VODA NA LUKÁCH 29/III. 1924

Mezi stavy českými od dávna nebylo jednoty a míru, svornosti. Když se semkli občasně, stávalo se to nejspíše za účelem sobeckým k obhájení moci stavovské a v odporu k vládní moci a k ztenčení moci panovnické. Ani nejslavnější národní král, ten „laskavec lidský", Jiří Poděbradský nebyl toho ušetřen. Toliko energická ruka cizince krále Ferdinanda dovedla pokrotiti bujnost stavovskou a zavésti pokoj v zemi. Již za Jiříka krále obnoveny opět styky cizinou a obchod opětně oživen. Nejširší vrstva národa, stav selský, jehož postavení před bouří husitskou bylo snesitelné na německém právě, v době husitské se zbavil na čas pout podanství, ale byl téměř dokonale znuzen a rozplašen. Bylo zde hojnost půdy neosazené, vesnic a osad pustých. Toho šlechta použila k zakládání nových dvorů a k rozhojnění pozemků při dvorech starých. K svým poplužím přibírala nejvhodnější a nejlepší pole a zaokrouhlovala svou državu k vlastnímu, bezprostřednímu obhospodaření ve vlastní režii. Vznikaly četné rybníky, nové vinice, zaveden rozsáhlý chov ovcí na četných pastvištích, která se rozšířila na opuštěných polích. K tomu všemu bylo třeba jistých pracovníků. I omezila volnost stěhování, každý člověk musel míti napotom pána, každý byl připoután k půdě svého pána s větší neb menší pracovní povinností na půdě pánově. Nebylo to něco, co by se příčilo názorům doby. Vždyť i jihočeský filosof Petr Chelčický mluví o sedlácích jakožto lidu hrubém, k služebnosti zrozeném. Přece však míra povinností selského lidu dopouštěla, že se lidu vedlo snesitelně a častokrát se těšil i jistému blahobytu, že mohl spokojiti i svou touhu

po vzdělání a po věcech, které zladiti mohou život. Ovšem náboženská idea pronikala životem od kolébky až ke hrobu. Lid si mohl dopřáti náboženských knih, zpěvníčků, opět rozkvetly chrámy ve starých ssutinách. Z té doby (1491) pochází starý zvon dobroměřický, krásného zvuku a jiné četné zvony po kraji. Nedomnívejž se nikdo, že jen zámožné a bohaté panstvo neb měšťanstvo nakládalo na zvony, jako tomu bylo v Lounech. Často čítáme na zvonech, že pořízeny nákladem „osadních" při kostele, a kde není výslovně uvedena osobnost určitá, pak jistě zvon zjednán společnou péčí osadníků. Náklad na pěkný zvon byl jistě nemalý; jen srovnej s dobou nynější. Našemu zvonu je nyní 440 roků. Kolika lidem vyzváněl do hrobu, kolik hlásil neštěstí požárů, kolikrát bil na poplach a k útěku, když se objevila nepřátelská vojska Švédů, Sasů, Prušáků v dáli a svou cestu označovala dýmem a září požárů hořících vesnic? Naši předkové podobojí potrpěli si na honosné stánky boží. Staré romanské a gotické svatyně v bouřích husitských sešlé, rozvrácené, vypálené, kterých husité velmi často užívali za pevnůstky, kostelce, opevněné dokola vysokou hradbou z trámů neb z kolů a kamene s pevnou brankou, obehnané příkopem, mívaly svou stálou stráž, posádku, zvláště když stávaly při důležitých cestách, jako byla naše cesta královská (viz obrázek str. 56.). Taková „posádka" nemohla dlouho vzdorovati větším oddílům nepřátel, ale posloužila za útulek proti tlupám záškodníků při náhlém nebezpečí. V husitských dobách chrámy opět znovuzřízeny, opravovány. Tak i zdejší kostel nově upraven. Místo sešlé presbytéře přistavena nová

Výpor.

s renesančním štítem, vysoké rom. zdi kostelní sníženy, stanová střecha věže nahražena renes. hruškovou bání, k jižnímu vchodu přistavěna gotická předsíň. Husité nebyli milovníky pestrých obrazů. Tenkrát snad byla poprve kostelní fresca poškozena. Milovali v chrámech prostotu. Uvnitř nemívali lavic. Tenkrát obdržel náš kostel krásný gotický kalich (vyobr. str. 59), který se zachoval až dodnes jakožto skvostná starobylá památka na dobu husitskou. Takový kalich sloužil při výkonu bohoslužebném. Ku přijímání boží krve užívalo se kalicha prostého, třeba jen cínového s hubičkou; dětem se podávalo lžičkou.

Věru, jako zázrakem zachován byl náš chrám s památkami přes všecky bouřlivé doby. Klášter úplně zanikl beze stopy, zmizel mlýn, vyschlo řečiště podle vsi, zanikly lázně, náhrobní kameny rozneseny za překlady strouhy u Jordánu, u Lužehrad, zanikly vinice, zmizel starý dvůr a ovčín při něm, opuštěna stará cesta při „devíti větrech", stará ves se proměnila v moderní, na lukách se nekonají mustruňky vojska žoldnéřského, dívky již nečarují u vodičky Jordánské, mořická stráň již není strání, voda Charky strhala a odnesla stráň a zanechala jen opukovou stěnu, skupiny věkovitých stromů na lukách pokáceny, rybníky za vrchem vysušeny, okolí přijalo nový hav, přišli noví lidé, nové názory životní, nový ruch, a já v této kronice jsem se pokusil vybaviti z tmy zapomenutí staré paměti o Dobroměřicích, abychom nebyli příštím pokolením viněni z nepečlivosti a z neúcty k našim předkům a k památkám minulosti.

Následující století XVI. v dějinách naší vlasti jeví se jakožto doba pokoje. Nebylo již válek, které by přímo zasáhly naši vlast. Bojovný duch národa byl ztlumen a vybíjel se jen v drobném škorpení mezi šlechtou a městy anebo navzájem mezi šlechtou. Kdo ještě se chtěl uplatniti na válečném poli, mohl se uplatniti na bojištích v Uhřích proti Turkům, ne tak k ukojení bojechtivosti, statečnosti, odvahy, jako spíše z touhy po možném zbohatnutí neb vál. kořisti na tomto „hřbitově" Evropy aneb získati si slávy a cti na dobrodružných cestách Evropou. Šlechta a měšťanstvo odvykalo zbrani, již neshromažďovala kolem sebe zbrojní družiny, kromě ochranného personálu svého majetku. Válečná dobývací technika pokročila tak, že jí nedovedly vzdorovati pevné, tvrdé hrady na vrších, skalách. Šlechta zpohodlněla, věnovala se správě svých statků na některém svém oblíbeném zámku. K tomu si bohatí velmožové vydržovali armádu služebnictva, hajných, myslivců, šafářů, pozybných, drábů, čeledínů, úředníků hospodářských - hejtmanů, podkoní, k udržení pořádku na panství - purkrabí; v zimě pobývala v Praze ve výstavném domě neb paláci neb aspoň v blízkém městě. Hromadilo se jmění, o čemž s úžasem čteme v panských inventářích při dědickém dělení. Zvykla si nádheře, přepychu, hojnosti ve všem; mnozí byli štědrými podporovateli umění, vědy, mecenáši umělců, vědeckých pracovníků. Žili po větší část roku na venku mezi lidem, s nímž byli poutáni stejným jazykem národním a vírou, náboženstvím.

Nezřídka šlechta a měšťané činí odkazy a dary na školu, pro žáky, pro kostely dává zřizovati předrahé knihy žalmů, písní, výkladů písem, pořizují zvony, nadherné oltáře, varhany (v Lounech se poprve hrálo na varhany o sv. Trojici 1592), staví lázně, špitály pro lid. Páni, vrchnost stojí k poddaným v poměru otcovském, ochraňují je před bezprávím. Sedláci těší se poměrné svobodě zaručené starodávnými emfyteutickými smlouvami s vrchností, a poněvadž mnohem více těží ze své práce, není úrok již tíživý tak, jako dříve. Robotní povinnosti jsou ještě malé. Náboženská svoboda zajišťuje se „porovnáním" stavů, krásného květu náb. snášenlivosti z r. 1575. Teprve po uvedení Jesuitů do Čech a jejich katolickou propagandou zjitřovány poměry náboženské do nemožnosti až k výbuchu. Po zahynutí krále Ludvíka následkem zištných intrik části vysokého panstva českého, hlavně katolického a ze strachu před tureckým nebezpečím zvolen králem Ferdinand z rodu Habsburského, jinak vychováním energický Španěl. Ten zklamal všecky. Přivedl s sebou řadu cizozemců radů a úředníků, stlačil moc nepokojné šlechty, potlačil moc měst; ale vláda jeho zklamala na všech stranách: zavedl pokoj, a toho naše vlast potřebovala, jako ho nyní má zapotřebí a i dále bude potřebovati a čehož si my přejeme nejvroucněji. U tohoto cizince, vychovaného ovšem v duchu nekompromisního katolicismu nelze očekávati tollerance, která konečně v úžasné roztříštěnosti náboženské v tomto věku byla bez užitku, což asi bylo míněním panovníkovým vysokých státnických vloh.

Pod povrchem zdánlivě klidným počínala doutnati ta stará jiskra vzdoru a vzpoury, nepokoje náboženského a politického, která vypukla a vzplála ve zhoubný požár počátkem XVII. století a žalostně skončila na Bílé Hoře a na popravišti 21. června 1621 na Staroměstském rynku.

Následující

kronikářské paběrky

ze XVI. století

sestaveny jsou z různých zpráv současných, z nichž Kronika města Loun, sepsaná městským písařem lounským Pavlem Mikšovicem od let 1580 - 1628, nejvíce paměti nám zachovala o Dobroměřicích a okolí. Kronika tato chována byla ve Waldštýnské knihovně v Duchcově. Po záboru zámku 1925 knihovna převezena do Mnich. Hradiště.

Neuvádím rozličné ty zprávy úplně časovým kolaritem, byla by to bezúčelná hříčka. Místo toho provázím je svými poznámkami a kde toho třeba, i vysvětlivkami. Čtenáře překvapí časté zprávy o morech, které téměř každé desítiletí decimovaly obyvatelstvo městské i venkovské a byly vůbec nejhroznější metlou středověku i pozdějších dob. Pak jsou tu časté zmínky o zhoubných krupobitích. Jest to vůbec specialita našeho okolí.

Není snad v Čechách krajiny, kde by tak často krupobití řádilo. Snad jsou příčinou toho naše holé, čedičové vrchy a homole se svými elektrickými výboji. Krupobití pravidelně zasáhne oblast Lounských vrchů nejkrutěji a dále již doskomírá. Zřídka zasáhne na pravý břeh Ohře, Bítiny tak jednou za 50 let, Podlesí zřídka, Žatecko velmi zřídka, Středohoří skoro nikdy. Dobroměřice mívají na každém krupobití lví podíl. To pociťuje i ovocné stromoví, neboť jest vždy kroupami otlučeno, kůra roztřískána, takže jen krní a nerozbujní se náležitě.

Zprávy, které jsou v následující kronice uváděny obecně, týkají se zajisté i Dobroměřic, čehož se čtenář domyslí. A tak ku př. některé zprávy o Lounech - o morech - platí stejnou měrou i o Dobroměřicích v náležitém poměru.

Roku

1506 sněm se usnáší, aby se dne 6. července všude zvonilo k šturmu a na pokřik „nastojte" všichni honili lupiče na silnicích, cestách a v krčmách, nápravníci a dědinníci (svobodní) aby stali pohotově se zbraní v ruce proti odpovědníkům.

1516 strych žita stál 16 grošů (asi 120 Kč), pár volů 4 kopy (300 Kč) libra masa 5/14 groše = 5 penízků (groš = 14 pen.)

1517 lounský kostel sv. Kříže (nyní sv. Mikuláš) shořel a s ním skorem celé město. Stavěn potom nový 18 let, 1538 dokonán od Bened. Rietha, který v chrámě pochován, aniž se ví, kde.

1531 byla veliká drahota a mor, v Lounech na 11 set lidí umřelo; v pondělí po sv. Markytě veliký příval okolo Loun; na den narozen. P. Marie nějaký vobecní člověk z Nečich podán do vězení, že maje jednu ženu s druhou se oddal a on se ve vězení oběsil na pase.

1535 jel skrz Jan Fridrich, kurfirst saský, s ním 3 knížata, 12 hrabat a na 300 koní do Vídně.

1539 v pátek před sv. Václavem až do druhého pátku byla okolo Loun veliká a nevídaná povodeň, která znamenitou škodu udělala na zahradách a na jabkách, neb jich za mnoho set pobrala; déšť přišel za mnoho dní pořád. Mnoho domů v Benátkách pobořila. Tou dobou Benátky měly 64 domův, patrně v několika skupinách, ne pouze u Dobroměřic; na lukách pak ovocné stromoví, které zhubeno mrazy, které v nížině bývají třeskuté.

1540 ve čtvrtek před Hromnicemi vítr veliký byl a nesbýchazý, obořil štíty; t. r. sucho bylo a horko velmi veliké, od sv. Jakuba do 4/10 nepršelo, a z toho přišla drahota, žito za 1 kopu, ječmen za 45 grošův; lesové se zapalovaly od toho horka.
17. srpna vyhořelo v Dobroměřicích XI dvorův a mnoho stohů s obilím u vsi. Zapálil pacholek vaře slepici pazděřím; v zimě pak mrazové velicí, že ječmenové vymrzli.
1541 hrad Pražská, Menší město shořela a s tím mnohé vzácné věci (zemské desky, do nichž zapisovana usnešení sněmovní, držení poz. statků, kšafty, smlouvy a pod – ovšem jen pánů stavů). Tkem ohňové mnozí jsou vycházeli a žhářů bylo mnoho v Čechách, pastuchů, kteřížto ohně kladli. Turek Židy najímal, peníze dával, aby oni pastuchův zase, aby oni pálili, jakož se i dálo, že několik židův jest spáleno, a oni vyznali, a pastuchové tak pravili, že jim dávali.
V Litoměřicích a v Žatči židy z města vybili. – T. č. lounští faráři dostali titul děkanský. Děkanství v církevní organisaci bylo tolik jako nynější vikariát; dekanát jest círk. obvod. Louny patřily k dekanátu žatteckému a byly farním beneficiem nejhojněji vybaveným třemi lány polí a luk (a lounský lán měl 84 strychů), platy z některých domů, krámů, desátkem vedle platů za náb. výkony. Pole byla vydávána pod plat ve způs. emfyteutickém, z něhož se po hus. dobách vyvinula dědičná držba. Škoda, že zatím nevíme, jaké bylo nadání kostela sv. Matouše.

Ku podivu jest pozemkový majetek církve v Dobroměřicích zaznamenán jakožto maj. kost. sv. Matouše a děkanství v Lounech.
K prvním patří katastr. čísla
k druhým kat. čísla
Život kněžstva podobojích nebyl utěšený. Fary byly ochuzeny, kněží se střídali v krátkých obdobích z fary na faru, skoro tak jako čeleď od Havla do sv. Jiří, od Martina do Martina, záviseli od libovůle pana patrona kostela, přáli mu či nepřál, věřící začasté si také nevážili svého kněze, ženatého s hašteřivou ženou a s houfem chudobných dětí. Kněz pak na kazatelně projevoval svou trpkost slovy nevážnými, pán pak odpíral mu prostředky životní, lid desátky, a z toho stěhování a nespokojenost. „Znamenej jich kázania, ano toliko haněnie; zvykli si utrhati, na každého trhati, nebť jim písmo krátko“ ... Starý kronikář.
T. r. mor; veliký příval a déšť před sv. Vavřincem, že mandele plejvaly na poli, jinde je voda brala.
1542 10/8 kobylky veliký a velmi hustě nadmíru přiletěly, sem i tam lítaly, sedaly na stromy a křoví, až se s nimi shýbalo; mor trval až do Vánoc.
1542 nový most přes Vohři stavěn a šindelem pokryt.
1546 husaři posláni do Míšně od krále Ferdinanda na pomoc cís. Karlu a ti s lidmi u nás nakládali nekřesťansky; Lounští vyslali 90 pěších a 22 jízdných drábův, ale nedošli do Míšně, toliko zůstali na hranici a za tuto neposlušnost uvalili na sebe hněv krále (zem. hotovost, branní i z podan. vesnic)
T. r. 20/11 stůl jest sedlák Hnilice z Chrabřec, že najal ze 5 kop

pacholka Jiru z Tejnice, že jednoho mládence zabil.
4/12 dva lotři, vlezše na rathouz v Lounech, vlámali se do komory, vylámali truhly a zámky peníze pobrali, ven z města vyšli a hned je zjímali a peníze vrátili, kde je zakopali, 10/12 pak ty dva lotry voběsili.

1547 za vzpouru proti králi za trest pobrány všechny vesnice, i Dobroměřice, všecku zbroj odvezli na Loket, zaplatili 5000 kop gr. pokuty a 18 měšťanů uvězněno v Bílé věži na hradě Pražském.

1549 v sobotu na den sv. Apolyny vítr na Hobliku kostel sv. Jiří dolův shodil a jej vobořil.

1550 27/3 rathouz v Lounech všecek se obořil, i sklepy.

1551 5/8 město Ranný více než z polovic vyhořelo; též na sv. Sixta shořel dvůr panský v Dobroměřicích.

1554 10/5 zapálil hrom v Raně a shořelo 5 dvorů.

1555 na nové léto (= Nový rok) veliké a velmi strašné povětří s blýskaním a hřímáním a hromobitím, takže na mnohých místech zapálil kostely, v Mostu uhodil hrom do hradu a v jednom pokoji omráčil čtyři; t. r. na svatou trojici vráceny Dobroměřice ke kostelu a špitálu v Lounech na přímluvu mnohých pánů; na sv. Jana Křtitele vyhořelo na velkém předměstí XVI. domův; 25/5 řezníci na váhu maso počali prodávati. 25/5 též mezníci sázeni mezi grunty vršovickými a Lounskými a pod každý dán erb volověný, měli pak každý po pardonu, tj. chlapci na mezníku dostali přes zadek v upomínku, kde mezník vsazen.

1566 7/2 byla velmi veliká voda na Ohři, že žádný nalezen není, aby pomněl tak velikou vodu, neb udělala velikou škodu na Benátkách.

1567 veliký mor; 9/5 město Bílina shořelo krom málo domův.

1568 mor veliký byl po sv. M. J. Husovi, v Lounech do XII set umřelo.

1570 udělán veliký most dřevěný za Benátky, aby mohli choditi a jezditi, když jest veliká voda a po lukách se rozleje.

1572 viděni na tři krále úkazové ohniví na nebe metajíce sebou sem a tam.

1575 v pondělí po Nanebevzetí P. M. v Slavětíně 33 domův.

1576 ve středu po sv. Havle spadl tak veliký sníh, že nemohli vína sbírati a druhý den též; ve středu po sv. Kateřině zabili u Dobroměřic měšťenína Bartoše Vovčáka, když jel upomínat do Bělušic. Pak se těch lobrů doptali ve Slaným, jeden na kořen strčen (na kůl), druhý kleštěmi trhán a do kola vpleten.

1577 17/5 zlý uhodil do věže v Lounech, ale nehořelo; 6/5 město Most z božího dopuštění vyhořelo kromě několika málo domův a v pondělí po sv. Václavu hrom tam zapálil 5 stodol.

1581 lidé na horkosti, bolení hlav a kašle vůbec stonali (= chřipka).

1582 10/5 velká voda od Karl. Varů sena podplavila; 15/7 kněz Jeronym, farář radonský jeda ze Smolnici zbloudil s koněm a přijedši na břeh řeky u Pátku, upadl kůň s ním dolů, on se utopil, a kůň stál v řece až přes noc a nic sobě neuškodil, a jeho nalezli na pálec jeru utopeného; t. r. mor veliký, že v Lounech každý den do 50 osob pochovávali a z každého domu několik zemřelo.

1584 před sv. Markytou krupobití velikou škodu udělalo.

1584 2/5 kněz Descendat v Dobroměřicích zemřel; 19/6 hrom uhodil do kostela, když zvonili nešpor (požehnání)

1587 27/5 v Raně čtyři dvory vyhořely.

1588 7/4 ves Útoliby celá vyhořela

4/6 cikány ze země hnali; mustruňk držen na lukách proti dvoru; t.j. proti nové škole.

1589 hrálo se v Lounech poprvo na sv. Trojici; na Petra Pavla veliké povětří bylo, že velké stromy vyvracelo; 21/9 ves Lenešice vyhořela;

1592 nikdy nebylo vídáno, aby ve vinicích, na polích a ve stozích tolik myší bylo a znamenité škody učinilo. Ty myši vojáky předpovídaly, kteří po letech táhnouce zemí, všecko jak myši vyšumovali a vydrancovali.

1593 krupobití velikou škodu na vinicích na předních horách a na polích učinilo; kometa vidána byla na půlnoc.

1594 mnoho žebráků, kteří na silnicích škody dělali, utraceno, spáleno, odřeno, zvěšeno; cesta kamená stavěna k Hobliku.

1595 veliké horko a dobrý víno bylo; z mnohých měst a z ciziny i z Němec sem do Loun jezdili pro obilí a říkali, že do Egypta jezdí; velká voda znamenitou škodu učinilo; na neděli Květnou zámek touchovský do gruntu shořel, a za mnohotisíc škody naděláno 11/10 urozený pan Jan ze Šelnberka v Praze zemřel a s velkou slávou 28/10 ve Smolnici v kostele pochován a byl mu na hrob dán zrzlomený štít se znakem, byl posledním toho rodu; 13/10 znamenitý mráz víno na vinicích zkazil a lidem veliký zármutek učinil

1596 19/5 hrom zapálil panskou stodolu v Lišťanech, dvorů a chalup

shořelo dvanáct; kroupy tříhranatý, větší než slepičí vejce v Lenešicích a v Dobroměřicích a jinde pršely; 26/5 abatyše u sv. Jiří stará a její dcera (Polyxena), která měla Viléma z Pernštejna a jiná rota katolická na pout do kláštera k 14 pomocníčkům v Kadani ve 130 koních ráčila jeti k odvrácení moru.

1597 1/2 v noci vidíny nad ranskou horou bíi ohnivé sloupy a při nich veliká hvězda; 13/4 strhl se znamenitý vítr, takže na stavením velikou škodu udělal, střechy sházel; 23/4 ňáký Michal, Němec, lotr a mordýř ze Žiteňa k útrpnému právu podán, přiznal se, že chodíval s jinými pomocníky sám dvanáctý, k devíti mordům bez jiné krádeže mnohé se přiznal, 24/4 při neš-poře byl odpraven a do kola vpleten; 24/12 vidíny nové sloupy ohnivé nad Hoblíkem a Ranou a ve čtyřech nedělích pochováno na mor 189; hned napuchalo mnoho sněhu, že ho místy v ouvozu zvýši dvou mužů navilo a lidí mnoho zapadlo a zmrzlo.

1598 na mor v Lounech a jinde mor, tam zemřelo 865 lidí obojího pohlaví a dětí, mnoho hovězího dobytka, že mnohým pánům a sedlákům žádný krávy nezůstaly, jinému dost málo, místem psi, ptáci, kteří se těch mrch najedli, náhle umřeli; t. r. přišla tak veliká voda, že se do Benátek jezditi nemohlo; 15/5 okolo poledne v Lenešicích oheň vyšel, shořelo 12 dvorů a večer 18/5 od ňákýho Havrana, od kteréhožto 8 možnejch, velikejch sedláků a devatá fara vyhořela; 18/4 vyslani byli na mezníky mezi Ranskými a Dobroměřickými

sedláky; 17/8 v Praze a v Litoměřicích a jinde veliká povodeň. V Praze voda byla 1½ lokte nad bradáčem; t. r. lovili pán rybník „podkovu". 20/5 večerou spadl veliký déšť a krupobití a zlej zapálil ve vsi Vorasicích, že několik dvorů vyhořelo; 3/7 přišla velká voda, že škody za mnoho set nadělala na senách, vokurkách a melounech, hopky odnesla, a hned nato zima, větrové, od kteréž vlaštovek, rorejsů mnoho zemřelo v hnízdech; 23/8 město Beroun od ohně všecko ke zkáze přišlo téměř na prach; 9/9 ve Slaným shořelo 64 domův a 35 stodol.

1600 13/3 hned ráno zapálilo se v Lenešicích v panské stodole. Shořelo 23 selských dvorů, dvůr panský dočista se všemi nábytky, vobilím, dobytka mnoho set velkýho i malýho se zdusilo a shořelo; t. r. veliká, ukrutná zima, že v hlubokých studnách voda zamrzla; 10/6 oloupili něj. lotříkové kostel ve Smolnici, pobrali v něm hermelín, který nad hrobem p. Šelnberka byl, ostruhy, tulich, kord, kalichy, vornáty a jiné věci, které dobře za 400 kop státi mohly; 28/6 stala se neštastná v městečku Slavětíně příhoda, že celé i s pansk. stodolami shořelo; t. r. veliká, neslýchaná drahota, že se obilí do Čech vozilo; 25/10 přede dnem veliký mráz zde i jinde, takže <u>všecky vinice přední</u>, v Černých dolech i jinde všudy i pod Hoblíkem dosáh a všecko víno, který zaměkło nebylo, odrazil, že na týchž vinicích jako měšec viselo. Podle lidské zprávy mrazy bývaly, ale však Hoblickým první mráz nikdy tak neuškodil a jich nedosáh, jako ten. A po tom každý chtíc k presu a víno sbírati,

jiní na pospěch na kádě, vany a kdo k presu mohl přijíti, zvláště pak, kteří své presy měli, na čeřen sbírali, a tak mnozí s velikou újmou a škodou svou takový dar boží sobě skliditi; 15/6 opravovali krytej most nad řekou, nebo byl velmi dolů slehl, a tak jej šrouby pozdvihali a potom podvlíkli.

1601 6/6 po 23 hodině strhl se znamenitý, veliký vítr a k tomu hrozné krupobití spadlo, kteréž všecko obilí v mnohamnožství i též ovoce, vína, též ovoce pomrzlo; 25/6 po Božím Těle tři dny ve dne v noci ustavičně pršelo. Potom přišla velká voda, znamenité škody na lukách zdělala, podtátou trávu odnesla a k ničemuž přivedla; most na místech spravili, že se po něm koňmi jezditi mohlo; konsistoř zbránila v kostelích kněžím wittenberským kázati; 18/10 v noci nějaká zapsulá chasa kozlu rychtářovu k---y vyřezala a nevážně na štoku Šimona Užidila před domem někdo se znečistil a mříži v okně lejny pokálel; v noci 21/10 bezbožná cháska vzala kolomazník, který u trlice visel a pomazala tou kolomazí zvonek u dveří školních a us--l se z nich někdo na prahu. Potom jiné ohavné věci spáchali. (Pro nevážnou řeč trestalo se trdlicí a dávali mu sníti několik lžic-sběraček kolomazi)

1602 3/1 hrubá voda v pátek po novém létě největší přišla, kteréž podobné nebyla ode sta let a více. Škoda znamenitá na vesnicích se zdělala. V Benátkách dvě komory a krám zbořila, i vostatek celou chalupu zbořila, zahradu všecku kamením zanesla, též Vaňkovi, Tilkovi, Václavu Dobrévůli dvory zbořila, Václavu Kusovi též chalupu zbořila. Chmele odnesla do tří kop, jabka do 20 kop pryč zanesla (zbyl tedy chmel do Nov. roku i tehdáž)

na štěpích v zahradách znamenité škody bed nadělala, v Benátkách sousedům všem dosti mnoho stavení zbořil; u Žatce za mnoho tisíc na mostě, mlejních, chmelnicích uškodil. Ves Skupice téměř všecku ta voda zbořila, takže toliko tři světnice v celé zůstaly, krav dojných 55 se utopilo, jalového, vrinského a skopového toho bez počtu, od šatstva a j. věcí pryč odnesla pryč. V Březně o málo menší též škodu též učinila. Nějakému Tomkovi pokoj s dvěma kopami strychu ječmena sbořila a jinde, kudy šla, zase tak i jinde nenabyté téměř škody nad paměť lidskou a ovru udělala. P. Bůh rač s námi dáleji bejti a nás od zlého dalšího zachovati (Václav Vidura, nebyvši s manželkou 6 neděl, byl na válkách, 3 dny a 3 noci bez jídla, pití divným opatrováním Božím na vrbě sedíti, až voda opadla, zůstal; 18/4 vo jarmarce vyhořelo ve vsi Vlčím sedm dvorův; 17/6 k večeru umřel urozený p. Václav Kozelka z Hřivic na Černčicích.

19/6 v noci před samou hodinou třetí (9 hod) neštastná a nenadálá věc se stala. Vyšel oheň v Lounech v židovské ulici, kterýmžto čtyřidceti domův téměř do gruntu zkaženo; také na panství presid. král. komory Štefana Jiř. ze Šternberka v Levonicích celá ves vyhořela.

1603 4/1 přijelo po dilnici 1000 rejtharu a 2000 pěších od knížete brunšvického do Uher vyslaných. Vojsko po vesnicích forirováno, pěší pak obráceno na silnici k Rakovníku; víno dobrý, ale nemnoho se ho urodilo.

1607 vypukl mor a zemřelo v Lounech 1200 lidí; pak nastala krutá

zima, že drůbež, ptactvo pomrzlo i voda ve studních, na mlýnech se nemohlo mleti.

1608 10/7 městečko Slavětín kromě kostela a 6 chalupí a panského dvoru všecek vyhořel, zamordován wor. a stateč. rytíř Jiří Holan z Gilgova a na Černčicích, nenadále a neštastně v Kostomlatech život dokonal, pochován ve Slavětíně; 20/7 příval znamenitý a krupobití kol hod. dvacaté, že přišly kroupy větší než holubí vejce.

Počátkem XVII. století počíná doba úpadku a zkázy českého národa. Podle názoru současné doby nebyl obecný lid tím národem. Byly to výsadní skupiny pánů - vyšší šlechty, panstvo; dále stav rytířský - vladycký: Před Bílou Horou bylo v Čechách asi 260 rodů panských a skoro 900 rodů rytířských. Třetím stavem byla královská svobodná města. V rukou těchto tří stavů spočíval osud vlasti. Jak již dříve bylo pověděno, tvořil obsah našich dějin odvěký zápas o moc mezi šlechtou a panovníkem, kterýž nejednou naši vlast přivedl na pokraj zkázy. Kdykoli rozbujnělo stavovské úsilí o uchvácení otěží osudů národa, vždy národ upadal; když dovedl panovník energicky uhájiti své právo a moc, býval u nás pokoj a blahobyt rozkvetl. Toho si byli, tušíme, dobře vědomi panovníci z rodu rakouského, počínaje Ferdinandem I. Používali všech prostředků k upevnění své moci. Mocným spojencem k tomu úsilí byl jim Řím, který ovšem sledoval ve všem svůj cíl, aby potřen byl národ, který tak dlouho dovedl vzdorovati ve svém kacířství. Aby vyvážena byla moc šlechty, povoláváni do rady císařův odhodlaní sluhové myšlénky dynastické a oddaní, věrní synové svaté matky církve. Výchozou

této nové generace úřednické povolán řád Jesuitský, který uveden do Prahy r. 1556. Jesuité pod mocnou protekcí zařídili hned ve své koleji školu pro výchovu šlechtických jinochů, a podobně vznikly v Čechách při sídlech mocných velmožů katolických koleje a školy. Kdo usiloval o povýšení a pocty u cís. dvora, k tomu vedla bezpečná, jistá cesta a brána, když své synky svěřil Jesuitům. Marnivosti lidské nebyla prosta ani nekatolická šlechta, když synkové její mohli se pyšniti blahosklonosti, přízni nejmocnějších, a proto dávala své synky také do učení k otcům, kteří rukou jemnou a zkušenou dovedli zařiditi další a vychovati příští své příznivce a nástroje. Po padesáti letech připravena nová bojovná, nesmiřitelná kat. generace a mohlo se počíti i s politickou propagandou již zjevně. Do rady císařské prosazeni na důležitá místa oddaní diplomati Říma a dynastie. Protivná strana, školená na učilištích v cizině, zejmena v Německu, pozbyla tam vroucí příchylnosti k domácí náb. kultuře, sebevědomí národního, úzce byla spojena se zahraničným luteránstvím, kalvinstvím, národnostní nechuť otupena. Politický a náboženský tlak nesnášenlivosti ode dvora způsobil jitření a bouřlivou náladu. Stavové nekatoličtí semkli se r. 1606, aby hájili svobodu náboženskou, kterou si konečně vymohli r. 1609 na cís. Rudolfovi, ale v tom byli podvedeni, když formálně byl majestát nedokonalý, scházel na něm totiž podpis kancléřův. Když pak Praha přestala býti králov. a cís. sídlem, a cís. Matyáš ustanovil za sebe pro království místodržitele, došlo k zjevné roztržce. Duší sboru místodržících byla dvojice pánů Bořity z Martinic, o němž vlastní jeho

matka pravila, že kdysi bude skvrnou vlasti, Vilém Slavata z Chlumu, rodem český bratr, a zlý duch místodržitelského úřadu sekretář Pavel Michna, syn řezníka z Budyně. Došlo konečně ke zjevné vzpouře. Místodržící byli dne 23. května 1618 vyhozeni z oken i se svým písařem - Michna čul nebezpečenství - byl nepřítomen. To byl počátek všeho neštěstí, které potom stihlo naši vlast. Dnes víme o tom tolik, že nekatoličtí stavové byli k povstání ponoukáni a vydrážděni odpůrci habs. dynastie sliby, že se jim dostane vydatné pomoci a podpory; dvůr vídeňský, katolická strana pak povstání naschvál vyprovokovala, když se cítila dosti silnou a prohlásila povstání, že jest vlastně a konečně štěstím, že už jednou nastala příčina, aby zlomen byl starý vzdor a urážky arcidomu Habsburského. Měli za sebou Řím, Španělsko, katol. ligu v Německu, krále polského a j. Stavové pak ani protestantskou unii v Německu ani očekávané pomocníky, kromě málo významné pomoci z Uher. Obě strany připravovaly se k rozhodnému zápasu. Nerozvážné povstání nemělo v Čechách širokého ohlasu. Bylo to vlastně povstání několika desítek kavalírů. Břímě pak války padlo celou tíhou na obecný lid. Tenkrát statky dominikální neodváděly berně z vlastních dvorů, luk a vůbec pozemků. Berní povinnost spočívala zcela na rustikálu a na městech a odvádění berně válečné čili kontribuce také. Páni stavové, až na malé výminky, vyhýbali se nákladům ze své kapsy na válku a sám president directoria povstání se vyjádřil - „že na to nedá ani čapatčí peří" (- z čapky pero -) Válečná kontribuce se špatně schází, není peněz, za které by mohlo býti verbováno vojsko. Ke zemskou hotovostí nelze úspěšně válku vésti. Páni stavovové uchylují se k prostředku u nás

často užívaného a který tak často zklamal, očekávají pomoc z ciziny. Svěřují válečnou akci cizincům, volí si Němce, kurfiršta z Falce, králem. Naděje, skládaná v tohoto mladistvého knížete, zklame také. Dochází k závěrečnému aktu na Bílé Hoře. Pánů stavů a krále zmocní se beznadějnost, hledají spásu v útěku do ciziny a ti, kteří zůstali, hledali spásu a naději v málomyslném poddání a hledání milosti u vítěze. Co pak následovalo, jest známo: konfiskace, trestání, popravy, kořistění, zlehčení, zkáza mince, protireformační úsilí, vypovídání do ciziny, vyhnanství, ožebračení národa, obnovené zřízení zemské, jímž mimo jiné prohlášen jazyk německý za rovnocenný s českým, rozvázání starobylých smluv emfyteutických, čímž otevřena brána ke germanisaci země a krutému vykořisťování poddaných od nesvědomitého cizího panstva - poroba národa českého. Můj čtenáře, vezmi a čti Denisovu Bílou Horu a pak prostuduj Konec samostatnosti české a polož si otázku: proč se to stalo, kdo byl vinen, muselo k tomu dojíti? ale také uvažuj, co by bylo přišlo, kdyby Bílé Hory nebylo, nebyla by byla přišla jistě později atd? Otázky, kterými se úzkostně zabývají historikové i dnes. To však patří jinam. Po všeobecném rekapitulování „Bílé Hory" budu vypravovati, co zde u nás a v našem okolí se dělo. Tato vážná, krutá doba jistě měla ozvuky v naší obci, když Dobroměřice ležely na tak exponovaném místě v těsné blízkosti města a na veřejné silnici, tepně životní.

Při počátku povstání dobroměřická vrchnost, město Louny, i jiná města, nepřipojila se k povstání, nedůvěřovala v jeho zdar a snad ani v jeho potřebu. Život zpohodlněl. Nebylo tomu jinak

ani v Praze a to byla caput regni (hlava), a vzor čes. měst, jejímž příkladem se řídila ostatní města. Když se události vyvinuly tím způsobem, že Praha nemohla zůstati nečinným divákem, následovaly jejího příkladu i Louny. Nevíme, zdali vypravili Lounští do vojska svou „hotovost", totiž osmého neb desátého „osedlého", podle čehož by bylo na Dobroměřice připadli dva nebo tři branci ze 22 gruntů. Povinnosti té se přirozeně vyhnouti hleděli lidé klidní, pokojní, a tak k hotovosti přiděleni ti tak trochu nepotřební a zbyteční anebo místo nich zverbováni takoví lidé, kteří se vojny nebáli a trochu jí rozuměli. Na město a jejich poddané by bylo připadlo tehdáž asi 50 žoldnéřů. Byli vyzbrojeni ve městě a posláni k mustruňku na shromáždiště, kde se krajská hotovost měla sejíti. Pro kraj žatecký a rakovnický byli jmenováni hejtmany této hotovosti pan Kristof Harant z Polžic a Bezdružic a rytíř Bohuslav z Michalovic na Rvenici, což jim potom kladeno za těžké provinění a oba skončili na popravišti staroměstském 1621. Naše zemská, krajská hotovost ze Žatecka vůbec se nedostala na bojiště; bylo jí tomu zabráněno, jak se později dovíme. K vojsku verbována všelijaká cháska, tuláci, kterým byla válka řemeslem. Pak šla na vojnu s mužem i jeho žena, vojačka i děti. Ne snad přímo do boje, ale za vojskem. Kam takové vojsko přišlo, zůstaly po něm vyrabované vesnice, dvorce, ať to bylo u přátel neb nepřátel, a co ještě zbylo, bylo rozebráno vojandami, invalidy, kteří se vlekli za regimentem. Za regimentem šla i loupeživá chátra a zpuštěné ženiny, kteří nezachránili ničeho, lup prodáván židům, zašantročen, ukryt. Kde se regiment zastavil, museli se domácí obyvatelé starati o jeho vyživení, o píci pro koňstvo, a kde je měli déle neb často, zůstala po nich poušť liduprázdná. Dom. obyvatelé se rozprchli do lesův, poskrývali v úkrytech.

Na první znamení hrůze na vrších dáváno poplašné znamení na zvon, lidé utíkali do hustin lesů, zapadlých roklí, do bahnišť, zakopávali do úkrytů cennější věci, obilí. Odtud obyčejně utíkali do vrchů, do černodolských hájů, na Podlesí do odlehlých roklí a jam. „Po silnici proudila jedna compagnie za compagnií pěšky, rejtharsky, vozmo, trestanci jich volně i v železech, se zpěvem, modlitbou, řevem i klením. Píšťci vyhrávali na štěbenec a píšťaly před vojskem, trouby hlaholily pochodové intrády, k tomu buben rachotil do kroku, v dálce pozadu harašily selské vozy v nespořádaných kolonách se zásobami válečné potřeb, zásob, bagage s hurrenksindlem, s dětmi, nad čímž poroučeli felbáblové, krotil profós, i také někdy katovi holonci a kat, kteří vezou s sebou hned také šibenici. Na silnici se quartirmejstři, salvaguardi, rejthaři seno vozící, pravidelné vojsko v kolonách, ale i loupežníci, kterým se začalo říkati Petrovští – kde metla, tam i orlové a poněvadž naše Čechia krchovu se podobá, je té zlodějské sběři víc a víc a brzo na ně kolem Loun regiment nestačí . . . . item lid selský se bouří, srocuje a bez vůdců se brání . . . . bůh pomožiž, co nás dále očekává . . . . není vesnice, kde by vojska nebylo, samoty, dvory poplužní hanebně vybíjejí . . . . oni naše vojsko . . . . a JCís M vojsko nad Turka hůře si vede. Obce měly posádky z našich pluků, města a městečka krmila darmochleby – salvaguardy –, které měly nás chrániti, ale místo toho nás vydírají a dřou – – –"
Tak píše současník. Tyto žaloby a nářky se pak skoro 30 let opakují stejně až pak umlkají nad umučeným národem.

Město Louny účastní se povstání spíše jen pasivně tím, že vládě direktorů odvádí kontribuci. Zvoleného zimního krále Fridricha Falc-

kého pak v měsíci říjnu r. 1619 vítá ve svém městě, když se tento ubírá ze Žatce ku Praze. Na velkém předměstí před bránou postavili páni lounští compagnii sedláků ze svých vesnic (i z Dobroměřic) a ze řemeslné chasy vyzbrojenou a vystrojenou po husitsku cepy, sadlicemi, palicemi, pavézami, kteří při příjezdu 24 letého krále a mladistvé královny, dcery anglického krále spustili hrozný hřmot, kterému se Jejich Milosti srdečně nasmály, i jejich ustroji starodávnému; na věži pak u makovice bubeník bubnoval.

Naše krajina nebyla přímo zasažena válkou, ale průtahy vojsk velmi trpěla, až se na podzim r. 1620 na Žatecku lid srotil a v počtu asi 8000 přepadal vojska, v říjnu pak úplně pobil dvě compagnie nizozemských rejtharů, kteří táhli na pomoc Čechům; potom táhli od tvrze k tvrzi, od zámku k zámku a kde nenalezli vrchnost, všecko zruinovali a spálili. Přitáhli také do Postolopet, kdež si vystavěl Štefan Tiří ze Šternberka, pověstný zamenář, znamenitý zámek. Pán ujel s paní, dětmi před vzbouřenci pryč. Sedláci vybili a zruinovali zámek do gruntu, že nezůstalo ani jediného pokoje. Porážka Čechů na Bílé Hoře byla sama sto, aby se vzbouření to samo sebou utlumilo, když vojska císařská z Plzeňska a Rakovnicka zajížděla až na Žatecko. Nebezpečí ještě větší bylo již na blízku. Hned počátkem listopadu 1620 blížilo se vojsko císařské a ligistické od Plzně k Rakovníku, kdež se usadilo vojsko Čechů. Po marném dobývání města (v noci ze 7 na 8 listopad) uhnulo se cís. vojsko na karlovarskou silnici a hnulo se ku Praze, kdež se chtělo zmocniti. Vojsko české si však popálilo kratšími cestami a postavilo se na Bílé Hoře, kdež 8. listopadu po krátké, hodinové srážce bylo rozprášeno, a Praha vydána na milost nemilost nepříteli a s ní celé Čechy.

Před tím, již 5. listopadu vyslán byl od cís. vojska u Rakovníka cís. plukovník Albrecht z Valdštejna s jízdeckým plukem k Lounům, aby zabránil zem. hotovosti ze Žatce, Loun a odjinud, aby nemohla na pomoc ku Praze a aby zamezila útěk provinilých do Němec po naší silnici. 6. listopadu přinesl do Loun rychtář z Lištan zprávu, že cizí sběř je u nich ve vsi a všecko plundruje. Byla to rozličná čeládka záškodná, která loupila před vojskem. Lounští vybrali z města, někde čeládku dopadli, rozehnali, kořist popadli, odvezli do města. Ale hned na to, když zase lounští znova z města vyšli k Novým Hradům, byli Valdštejnskými rejthary napadeni, zahnáni zpět a mnoho jich padlo na útěku zbraní nepřátelskou. Valdštejn se potom položil se svým plukem u vrchu Blšanského, t. j. při zemské silnici (která tehdáž šla přes Blšany) a vyzval Louny, aby se město vzdalo. Těm nezbylo nic jiného, než aby kapitulovalo, když naděje na pomoc odnikud nekynula. Ale mezi tím podařilo se Valdštejnským vskočiti fortnou do předměstí na obou stranách - byla totiž i předměstí krazena a hájena příkopem a brankami, zapálili obě, a aby se město uhájilo nejhorších škod a zkázy, byl Valdštejn vpuštěn do vlastního města. Ten uložil městu válečnou pokutu a vypalné 35.000 kop míš., tj. našich 3/4 milionů Kč. Takovou sumu ovšem nemohlo město složiti celou. Za polovici odvedlo 750 sudů vína. Tak najednou zbohatl tento kořistník zde i jinde. On sám již v den bitvy bělohorské odejel do Prahy, obsazené město nechal osudu v rukou svého pluku, jenž v něm nelidsky řádil. A od té doby střídaly se vojenské posádky skoro po 30 roků. Město přivedeno v úplnou zkázu. Zajisté i venkov, zvláště pak blízké vesnice, sdílely osudy

města, zajisté i Dobromerice. „Lid císařský," píše vrstevník, „poznavše, že žádného již odporu nemají, dali se sem i tam v loupení, plundrování, braní, všecky kouty vyhledávajíce i nebohé lidi jímajíce, hlavy zatahováním, i jinak je ohněm pro vyjevení a vyhledávání peněz skrytých mučíce, trápili i usmrcovali, takže hrozno a žalostno bylo o tom rozprávěti. A tak nic jiného nebylo, nežli: „ach, auvé, běda, dej a berme"! Jeden z důstojníků vojska ligistického se chlubil, že na výpravě získal 60.000 zlatých a prohlásil, že hlupcem je kapitán, který aspoň 30.000 zlatých si nevysloužil. V Praze vojáci měřili peníze na klobouky a kořist prvních dnů činila 3 miliony. Lidé bez ochrany a bez útočiště opouštěli své domovy. Za vojskem v zemi toulaly se kořistné, lupičské tlupy, které ničeho a nikoho nešetřily, procházejí roty žoldnéřské, jejichž přirozená surovost rozjitřuje se útrapami, kteří vydírají obyvatelům zděšeným poslední peníz a poslední skývu chleba, plení, pálí, odhánějí dobytek, vyvracejí, posekávají stromy v zahradách, spouštějí rybníky, vylupují kostely, odnášejí a odvážejí, co jen má nějakou cenu, všem, nekatolíkům i katolíkům: — „jen dej všechno a věř sobě, jak chceš"! Jiná zpráva dí: „Co nepřítel nepobral a nezplundroval, to jiní pobrali, vokna, kamna a jiné potloukli a v nic obrátili, že by se P. Bohu mohlo slitovati toho... Lidsky mluvíc, jaké napravování pak tu bude, když mezi rukama nic není, nežli dycky ještě „dej" — poddaní nic nemají — což my máme veliké soužení — kolikráte přes ty naše grunty táhli, žeby mohli na podkovách je odnésti a k tomu ty největší kontribucí —. Přispějž nám, v nově narozené děťátko Kriste Ježíši na pomoc a začiž nám svatý pokoj dáti. Nic jinšího zde v Čechách není,

než pláč, úpění a naříkání mnohých lidí. Ach, Bože, prolomiž nebesa a podívej se na to, co se děje . . . právě se schyluje k tomu, že království České na špatné knížectví přivedeno bude." Toto jistě mluví výslovně, výstižně

K útrapám těmto přistupuje jiný útlak. Podstata jeho zřejma jest z jednoho odstavce kšaftu cís. Ferdinanda II. Praví ve své závěti, „aby v království věrně zachováváno bylo náboženství katolické, apoštolské, římské, aby vzdalovali od něho všeliké sekty, křivá a křišná učení, ba i to, co by mohlo otevříti brány těmto naukám, býti příčinou vzpoury neb bludu, nechť to odstraní a potlačí rozhodně se vší vroucností" – v kacířství shledáváni rebelové, zločin politický, protistátní.

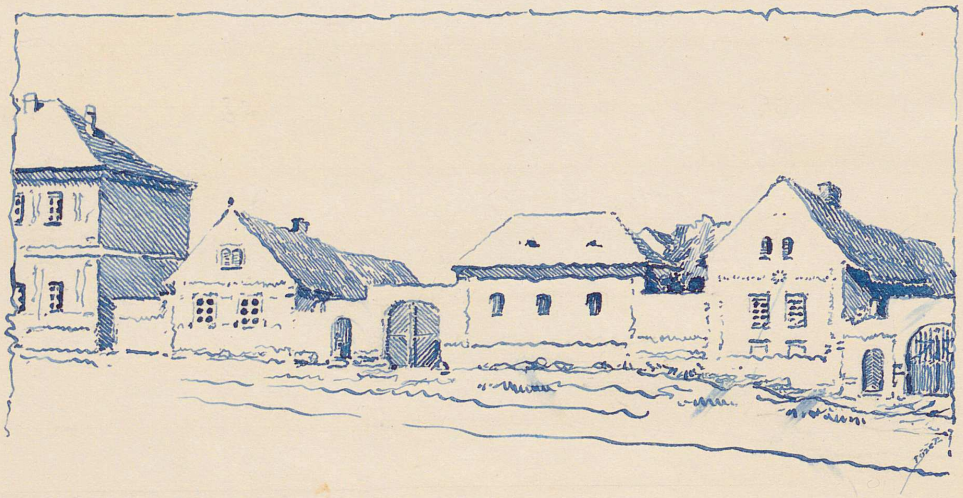

Č. 32·33 PŘED VÝSTAVBOU / DLE SOUČASNÉHO NÁČRTU P. FR. SVÍTKA

VIZ KRONIKU DÁLE

Hned v následujícím roce

1621 přikročeno bylo k potrestání Čechů. Uvedu zde stručně zápisy, které se týkají našeho kraje, Loun a tím i Dobroměřic.

Provinilé panstvo hned po nešťastné Bílé Hoře opouštělo se zimním králem svou vlast s rodinami a movitým jměním, pokud se dalo zachrániti. Část panstva doufala v milosrdenství vítězů a dala se na milost a nemilost. Ale hned v únoru t. r. vyšel rozkaz od místodržícího Lichtenštejna, aby zatčeno bylo na 600 hlavních provinilců. Kteří to byli a čím se provinili proti C. Milosti, bylo dobře známo z úředních akt directoria povstání, která zanechána ve spěchu na hradě. V našem okolí byl to bohatý a vzácný pán na Vršovicích, Kystře, Třebenicích atd, jeden z directorů, Král. podkomoří a j. Prokop Dvořecký z Olbramovic, Max. Hoštálek ze Závořic na Hříškově, purkm. ze Žatce, Bohusl. z Michalovic, známý náš správce zem. hotovosti ze Žatecka a purkm. Starého města praž. Jan Kulnauer, manžel Kateř. Zakostelecké z Bílejova, bohaté měšť. lounské, býv. paní na Chožově. Jmění všech zabaveno pro královskou komoru. Také Louny se přidaly k povstání; i byly jim konfiskovány měst. statky panství Dobroměřického: Dobroměřice, Nečichy, Chraberce, Raná, Hrádek a j. Jmění žen, dětí provinilců v zásadě nemělo býti konfiskováno, věna, jistiny, pohledávky, klenoty a pod., ale toho nebylo dbáno a vše zabaveno a vráceno pak nikdy nebylo, ani po stoletých soudních procesech. Po soud. rozsudcích bylo 27 odsouzených popraveno 21/6. 1621, mezi nimi všichni čtyři výš uvedení, ostatní pak potrestáni víceméně krutě, zejmena konfiskací majetku.

T. r. zabrány kostely a fary pro katolíky a odvoláno povolení přijímání

z kalicha. Utrakvistické Louny měnívaly často své duch. správce a tu obyčejně farář z Dobroměřic administroval faru lounskou. Před Bílou Horou admin. v Lounech far. dobrom. Jan Hradecký a byl to týž, který vítal v Lounech latinskou řečí Bedřicha Falckého. Posledním farářem nekatolickým v Dobroměřicích a vůbec zdejším farářem byl Jan Sceno-filus Heřmanoměstecký, který do 4/4 1621 admin. faru v Lounech, kamž dosazen katol. farářem Jan Leitner, dříve far. ve Úbně, kterýž tam podával i z kalicha, v Lounech již ne. K pomoci měl duchovního Jesuitu. T. r. opětně vystavena Svátost v božím hrobě a konán průvod Božího Těla zase po 200 letech po obyčeji církve katolické. S protireformačním dílem započato. Týž farář stěžuje si na dva „dravce", far. dobroměřického a ranského, kteří mu maří dílo protireformační, t. j. chodívali asi Lounští na círk. bohoslužby, kázaní a pod. do kostelů tamnějších. Tehdejší podobojí lišili se málo od katolických v obřadech. Hlavně jen tím, že podávali též z kalicha a užívali vůbec národ. jazyka místo latiny. Faráři podobojí byli vyzváni, aby přistoupili ke kat. religionu a poněvadž se ženili, měli opustiti manželky své a přijmouti je za kuchařky. To také vskutku učinil farář citolibský a složil v chrámu lounském vysokým hlasem katol. vyznání víry, že víra kat. řím. jest jedině samospasitelná, pravá, kterou míní držeti a od ní neustoupiti. Totéž učinil i farář opočenský. Jinak bylo s kněžími, kteří lnuli k Čes. bratřím, kalvinským a j. Ti zbaveni svých far a vypovězeni ze země. To se stalo asi také s farářem dobroměřickým a ranským, ale „skryté símě" nebylo potlačeno, jak později bude vypravováno, ani za sto let.

Ve válce 30tileté.

1622 vyhlášen byl generální pardon, t. j. kdo vinu svou přizná, nebude již trestán na hrdle a cti, ale pouze pokutován. Budiž zde podotknuto, že se toto odpuštění týkalo pouze Čechů svobodných, šlechty, měšťanstva a nikoliv těch, kteří byli jakýmkoliv způsobem poddáni, kpř. sedláků. Nezbývalo ničeho jiného než se podrobiti. Bylo málo těch, kteří byli bez viny. Bylo prohřešením i to, když někdo neodepřel kontribuci válečnou direktorům stavů a třebas i z donucení dal se potřebovati v povstání k nějakým službám. Obyčejným trestem byla konfiskace buď celého neb části jmění nemovitého i jiného. Uhnouti se zkáze nebylo možno, neboť udavačství, skryté zášti, msta zastihla i ty nejmírnější. Kdo přestoupil ke kat. religionu aneb slíbil, že tak učiní, toho komise vis. pardonovala. Není divu, že mnozí přestupovali aspoň na oko.

Statky odhadovány velmi nízko a placeny novou mincí tzv. dlouhou; obyčejnou měnou v té době povstání byly groše na způsob míšenský ražené. Kopa míš. grošů měla hodnoty stříbra asi 50K, našich asi 600 Kč; dlouhá mince kopa jen asi 120 Kč. Tou se platilo. Statky byly ovšem znehodnoceny válečnými pohromami a rozběhnutím obyvatelstva, zpustnutím. Tak venkovské statky, konfiskované městu byly osazeny novými osadníky od knížat. Lichtenštejna, snad ne zcela, ale z části všelijakou sebrankou, invalidy, i cizinci vojáky, kteří se nabažili vojen. řemesla. Proto se vyskytují na venkově příjmení i francouzská, vlašská, jak toho příklad i v Dobroměřicích: u „Balounů" nám připomíná název Valón - valónští vojáci ze 30leté války, tj. z francouzské Belgie; Lafant - předkové jistě Francouzi. Tím ovšem není řečeno, že původně se usadili přímo zde, to jest samozřejmé.

Držitelé Dobr. po Bílé Hoře

1623 10/11 vedle nařízení knáž. Lichtenštejna zastaveny ves Dobroměřice s dvorem poplužním, Nečichy ves a ves Chraberce, Raná, Hrádek, pusté vsi Trhlava, Oblík, plat 6 kop 16 grošů v Chlumčanech, též platy na dědinách ve Psanech

Wolfovi Ilburgovi z Wřesovic

v sumě 50.000 Kop mís., na kterouž složil toliko 19.714 kop 20 grošů v dlouhé minci (lehkých peněz) a zbytek za obilí do proviantu dodané 1000 strychů žita a pšenice po 27 kopách, v sumě 27.000 kop a na úrocích z král. komory povinných si sraził.

Wolf Ilburk z Wřesovic (ne z Vršovic), cís. rada, generální strážmistr (t. j. vrch. zásobitel vojska) kurfirsta saského, r. 1604 nejvyšší na lidem válečným = obrist do Uher vyslaným, 1610 cís. rada, 1611 komoří a nejvyšší lovčí, pocházel ze staré rytířské rodiny. Předek jeho, proslulý husitský válečník Jakoubek z Wřesovic nabyl ohromných statků v severozápadních Čechách. Rod ten se rozrodil v několik větví a v XVI. století držel v našem kraji rozličné zboží: Nový Hrad, Touchovice, Oboru, Veltěže, Libčeveské panství. Dělil se na větev katolickou a protestantskou. Ve znaku měli stoupající měsíc

Prostý ten znak spatříme doposud v Oboře na kostele, na tvrzi v Libčevsi a tamtéž na náhrobcích v kostele s českými legendami. Ferdinand II. povýšil ho 12/12 1622 (a 7/4 1628) do stavu svob. říšských hrabat a erb mu rozmnožen. Místo půlměsíce obdržel dvouhlavého orla se štítem kolmo rozpůleným, pod orlem půlměsíc a na helmici korunu,

r. 1632 1/9 udělen mu titul „vysoce urozený". Manželka jeho Alžb. Berkovna z Dubé. Znak sdružený nachází se nad portálem vršovického zámku s letopočtem 1629. Viz níže vyobrazení jeho. Stavěl týž zámek a pivovar v Černčicích. Vedl honosný život šlechtického zbohatlíka. To a zkáza statků

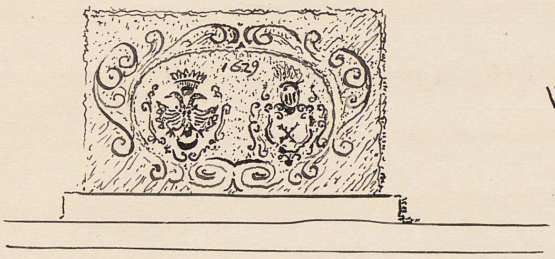

ZNAK

WOLFA ILLBURKA Z WŘESOVIC

A JEHO MANŽELKY BERKOVNY Z DUBÉ

Z ROKU 1629 NA ZÁMKU VE VRŠOVICÍCH —

CÍS. OREL - POD NÍM ◡ PŮLMĚSÍC / ZKŘÍŽENÉ OSTRVE

přivedla ho k tomu, že upadl v kridu, a když 9/12. 1638 zemřel, nestačilo veliké jeho jmění na zaplacení dluhů, které se páčily na 271.354 kopy 4 groše 1 peníz. Největší dluh 20.000 kop 34 gr. 2 pen. měla u něho Benigna Kateř. z Lobkovic, která se dala svésti na statek vršovický a užívala ho několik let. Tohoto statku (panství) konfiskované Prok. Dvořeckému z Olbramovic za 50.060 kop, z čehož mu cís. milostí sražen dar 24.285 kop za věrné služby. Hlavní však věřitelkou byla manželka jeho Berkovna, totiž 70.293 kop 51 gr. 5 pen., kteréžto odkázala synu svému z prvního manželství Zbyňkovi Novohradskému z Kolovrat polovici, druhou pak polovici této sumy svému vnuku, synu proslulého cís. generála Gottfrida Jindřicha hr. Pappenheima a její dary, Wolfu Adamovi z Pappenheimu. První padl hrdinsky v bitvě u Lützenu 16/11. 1832 a druhý padl v Praze v souboji s cís. generálem Maxm. Mart. z Goltzu 30/6. 1647. Byl druhým světským pánem Vršovického a Dobroměřického panství.

Dědicové jeho bar. Houchin drželi panství až do r. 1663, kdy je prodali Sylvii Kateřině markrabince Bádenské, ačkoliv již r. 1648 vráceno panství dobroměřické Lounům, ke účelům, kterým původně bylo určeno, ale skutečně provedeno teprv až r. 1684. Od této doby pak vrchností dobroměřickou bylo město Louny až do 1848.

Tu ještě třeba si povšimnouti jedné velmi zajímavé věci. Mezi věřiteli W. Ilburka z Uřesovic byl také jeden člen rytířské rodiny Hrušků z Března. Předek této rodiny byl poctivým a bohatým měšťanem lounským kolem r. 1500. Již tenkrát byli lidé marnivi, toužili po cti, vyznamenání. Cílem a touhou bohatých měšť. rodů, aby se vyvýšili z kruhu plebejských, prostých rodin měšťanských a stali ve vyšší společenské vrstvě, mezi šlechtou, aby dostali erb a tím šlechtictví. Mocná přízeň vlivných osob a plný měšec byly tím žebříkem k povýšení na erbovního měšťana s přídomkem. Musel prokázati poctivé zplození do třetího kolena a aspoň slíbiti, že si koupí svobodný deskový statek, tj. aspoň malé panstvíčko. Pak mohl býti přijat mezi šlechtu sněmem a psal se pak „slovutný" vladyka. Po další době tří „slovutných" předků mohl se ucházeti dále o titul další „urozený" vladyka. A tak „slovutný, urozený" vladyka s přídomkem dle nabytého statku z Března a potomci jeho vstoupili mezi urozené, statečné rytíře, moudře a opatrně hospodařili, bohatli, kupovali pozemské statky, až těsně před Bílou Horou vládnou značným zbožím. Mají Citoliby, Chlumčany, Selmice, Brodec, panství Toužetín, Peruc a j. více. Všecky statky jejich propadly konfiskaci, rod chudne, pro víru odchází mezi emigranty do ciziny a mizí. Jen větev citolibská obhájí Citoliby před konfiskací. Někteří členové ochránili se,

když se přizpůsobili novým, daným poměrům, zchudli, dali se do služeb zbohatlých velmožů jakožto purkrabí, hejtmané, správcové, úředníci na statcích markrabinek bádenských a j. Jeden z nich Adam Jindřich Hruška z Března, jako věřitel Wřesovcův, uvázal se při smrti tohoto v polovici Dobroměřic a držel je v zástavě. Zemřel v Dobroměřicích. Pomník jeho stával na jižní straně kostela dobroměřického, kamž byl přemístěn z původního místa pohřbu v kostele. Zmizel a neví se kam. Snad ho použito za překlad někde přes strouhu neb příkop neb do prahu, jak se stalo s jinými náhrobky kostelními v době nevážné. Která polovina vsi to byla, není nám povědomo. Tu polovinou mohl býti buď dvůr, neb ves neb určité lány. Na nějaké dělení přesné se tu nemyslí. Patrně měl některý statek za obydlí a další potomstvo sesedlačilo, zapomenulo se na původ a zbylo tu prosté příjmení Hruškové. Ostatně po skončení 30tileté války jistě se vrátilo mnoho emigrantských rodů do vlasti ze smutného, chmurného vyhnanství, když přistoupily k Římu, což bylo mírem westfalským povoleno a usadily v malých poměrech všedních. Škoda, že nejstarší lounská matrika z XVII. se po převratu „ztratila", tam bychom snad nalezli určitější stopu. K doplňku těchto zpráv přidávám ještě, že Wolf Hlb. z Wřesovic nezanechal mužského potomstva. Jiní členové toho rodu zchudli a mizejí z dějiště na poč. XVIII. stol. Jeden z hr. Wřesovců sloužil dokonce v cís. vojsku jako prostý voják a potom kornet.

Katolická vrchnost dobroměřická-bádenská vydala svým poddaným artykule, jichž obsah je následující:

1. Aby se boha báli,
2. v svornosti a křesťanské lásce živi byli,

3. vrchnost svou v poctivosti měli,
4. faráři svému v čas desátek odváděli,
5. ve čtyřech nedělích vždy po dvou do kominů nahlédali,
6. aby všichni sousedé s chasou každou neděli do chrámu P. chodili,
7. aby stavení, krov, střechy nezpouštěli, ale dobře opatrovali,
8. sobě škod na obilí nečinili, zahrady ploty hradili,
9. aby se bez povolení vrchnosti nedlužili,
10. aby žádný na své roli nedopouštěl síti,
11. po panských gruntech s chrty nechodili a myslivosti neprovozovali,
12. berně vybírali,
13. na cizopanská piva jinam nechodili,
14. ožralství, hromování se nedopouštěli,
15. na domech šenkovních lotrů, povaleců, kurev netrpěli.

V předcházejícím vypravování byly naznačeny poměry vsi Dobroměřic ke své vrchnosti. Krátce rekapitulujeme výsledek takto:

Dobroměřice ves

Od úsvitu dějin do r. 1300

Svobodní dědicové = království; klášter dominikánský; šosovní statky.

Od 1300 do husit. bouří 1420

Emfyteutické statky; klášt. domin.; klášt. Magdalenek; šosov. zboží.

Po r. 1420-1623 Emfyteutické statky; dvůr poplužní města Loun; šosov. zboží.

Po r. 1623 Emfyteutické statky a dvůr poplužní: Král. Komora

Wolf Ilburk z Vřesovic

Po r. 1638 Alžběta Berkovna z Dubé ; Adam Jindř. Hruška z Března.
do r. 1647 Wolf Adam z Pappenhaimu ?
Baron Huchin (1648 Město Louny !)
Od 1663 Markrabinka Badenská (věnný statek.
Od 1684–1848 Královské město Louny
Po 1848 . . . Velkostatek obce m. Loun ; svobodný stav selský.

Tím vyčerpány jsou dějiny Dobroměřic v tom smyslu, jak jsou obyčejně místní dějiny pojímány. Zbývá nám však ještě řada dějů, které souvisejí nějak s ději a osudy naší vesnice. O tom dále vypravovati, bude dále úkolem naším. Uvedeme je ve způsobě zpráv kronikářských s případným doprovodem, kde se toho jevila potřeba. Vrátíme se nazpět do doby pobělohorské

Protireformace

Po násilném převratu poměrů majetkových konfiskacemi, přikročeno bylo k dílu navrácení národa v lůno církve katolické, od níž se ohromná většina lidu odtrhla a přilnula k nábož. reformaci. Dílo toto obyčejně bývá nazýváno protireformací. Třebas všechen život tehdejší prolnut byl myšlénkou náboženskou, přece se zdá, že vedle toho jistá část národa s ideou náboženskou směšovala i sobecké cíle. Ti pak snadno se obrátili k Římu bez úhlaku, ač třeba s jistým nepokojem vnitřním. U ostatních narazila

protireformace přirozeně na tuhý i vášnivý odpor, který jitřen byl tvrdým způsobem, jakým bylo dílo prováženo.

1624. V krajích zřízeny protireformační komise. V Žatecku byl protiref. komisařem urozený pan Hartvig Vratislav z Mitrovic na Ličkově a Želči, JCM Ferd. II. komoří a obrister. Kde dílo naráželo na překážky a odpor, povoláno vojsko a pak to šlo rychle. K tomu se nedostávalo katolického duchovenstva. Povoláni řádoví kněží, hlavně Jesuité.

T. r. byl v Lounech mnich Dominik a tázal se měšťanů chtějí-li býti katolickými. Svou otázku doprovázel povoláním vojska pluku valdštejnského, které se sousedami ukrutně nakládalo, lid po městě honila a bilo a vynutilo si na městu 2400 kop pod vyhrůžkou, že jinak bude město vypáleno. Pak ovšem měšťané misionáři řekli: ano!

1625 obrátil Jesuita 138 lidí. Jest to velmi málo. Poručeno, aby odevzdány byly knihy. 1/3 vezli plný kočárek knih otcům Jesuitům do Chomútova; jiné Jes. opravil, vylepšil - tj. pikartské zmínky, písně, modlitby buď vytrhal neb začernil. Snad to nepomáhalo. I povolán do Loun pověstný don Martin Huerta se soldáty. Ten povolal všecky měšťany po čtvrtích na rathouz a dal brány městské uzavříti, aby nikdo nemohl uprchnouti z města. Na radnici okolo sousedův postaveni soldáti sručnicemi. Ptal se měšťanů, chtějí-li ke katolickému religionu přistoupiti. Jedenkaždý přistoupil a řekl. Kdo odmítl neb prosil o lhůtu na rozmyšlenou, toho hned v poutech odvedli do vězení, do jeho domu dáno vojsko, až by se obměkčil. Ženy vězněny doma a hlídany surovými žoldnéři. Pohnutlivý je známý příběh vězněné paní Kateřiny Klutnauerové, vdovy po po-

pravením purkm. staroměst. Janu Klutnauerovi, o které byla již zmínka dříve. Tak ovšem všichni přislíbili, že přestoupí a vykonají do týdne zpověď, ale když bdělost násilníků povolila, mnoho jich tajně uprchlo jako zmíněná paní (otvorem převětu). Domy a hospodářství uběhlých dáno v plen soldátům.

1627 oznamuje loun. děkan Hortensius, že všichni už jsou katoličtí, a t. r. udělen městu pardon; 1628 ztesány kalichy s věže, s domů, štítů a nakrožovány znamením božích muk neb jiným pobožným malováním.

1628 reformační komisař Ferd. Kolovrat s jedním Jesuitou rozkazují, aby všichni, i čeládka, řemesl. tovaryši, nádeníci, viničná chasa aj drželi náboženství řím-katolické.

Tím úplné pokatoličení nebylo zcela dokonáno. Bylo zajisté dosti tajných pikartů i dále, o čem svědčí soupis lidu z r. 1651 o tom, kdo věrně katolickým, nekatolickým, u těchto pak, kdo a u koho jest naděje, že přestoupí (byl to lid pracovní, bez stálého bydliště, propuštění vojáci, přistěhovalci). Ještě po r. 1725 a 1729 prozradilo se, že v Raně scházejí se kacíři v nějakém místě k bohoslužbám a k přijímání těla a krve Kristovy. Protireformace

Totéž, co se dělo v Lounech, dělo se i jinde s většími neb menšími obměnami. Na vesnicích čekalo protiref. dílo na pozdější dobu. Ztěžováno bylo dlouhou válkou, rozprchnutím a zkázou obyvatelstva a často sobecstvím panstva, kterému záleželo na tom, aby poddaných neubývalo ze strachu před násilnou protireformací. A dlouho byl veliký nedostatek katol. duchovenstva. Ve vojně zanikla veliká většina far. Někteří faráři museli dosluhovati a spravovati i více far. Tak kpř v Lhožově ob-

novena

(kdysi českobratrská fara) r. 1656 na panství vešovickém a farář spravoval nejen farnost místní, ale i Oborskou, Mironickou (Měrunice), Kozelskou, Libčeveskou a Třebivlickou, která sama měla 12 vesnic, Ranskou, tedy asi na 40 vesnic. Kostely rozvrácené, vybité, vyloupené, jmění záduší a far rozchváceno neb zhubeno. Sama fara jeho byla v rozvalinách, takže ani tam nebydlil, ale v Oboře a po prvofáři jiní dva nástupci. V té době přidělena i fara Dobroměřická k Chožovské - tj. do Obory. Spravovati tak velikou osadu bylo nemožno, proto také protiref. nemohla pokračovati zdárně. První pak faráři nebyli z čes. národu, ale lužičtí Srbové a jeden Polák. Jinde pak fary obnovovány až velmi pozdě, po stu a více letech. Jiné farní kostely staly se filiálními, fara více neobnovena. Tak v Dobroměřicích, v Černčicích, Počedělicích, Vorasicích, Chlumčanech, Brloze, v Selmicích, Přetlukách atd. Po faře na Krystře nezbylo nic ani v lidské paměti a po jejím far. kostelu jen náhrobní neb oltářní kámen, deska, který je tam na skále pokozen. Starobylá nadání někde ouplně zmizela - Dobroměřice - nahražena sice částečně, ale co kdysi patřilo k záduší a k faře, není více známo.

Když obnovena fara v Lenešicích, přiděleny Dobroměřice k této faře, když pak navráceny Dobroměřice Lounům, spravován byl filiální kostel zdejší z lounského děkanství až do nejnovější doby.

Tím naznačeny osudy kostela a fary zdejší a poměry náboženské zdejší osady.

1627 T. r. připravil Wolf Ilb. z Wřesovic lázeň dobroměřickou o měděnou vanu, které užil ve svém pivovaře v Černčicích a více ji nevrátil.

1631 Šťastnými válečnými úspěchy vojsk císařských a ligistických v Německu vzbu-
zeny byly vážné obavy protestantských knížat německých a krále Švéd-
ského o osud reformace. Na bojiště v Německu vstupuje nový odpůrce císař-
ských švédský král Gustav Adolf a postavil se v čelo vál. tažení s kur-
fištem Saským (kdysi spojenec cís. Ferdinanda II. proti povstání českému)
T. r. vtrhli Sasové do Čech a brzy se zmocnili sev. části země a Prahy. Přišli
jakožto nepřátelé císařských. S nimi hrnula se spousta česká emigrace,
která doufala v návrat předbělohorských poměrů, s nimi pak řady vypu-
zeného kněžstva českého. Po rychlých úspěších Sasů zmocňují se evange-
lických far, emigranti pak statků, ze kterých noví majitelé odběhli.
Nakvap sháněji trosky svého bývalého jmění. K nim pak přidávají se,
ti, kteří se pokatoličili na oko, aby zachránili své statky a uchrá-
nili se vyhnanství. Zřizuje se prozatímní vláda, vybírá se kontribuce
pro Saské vojsko, které z vojska přátelského brzy mění se v nepřá-
telské a po tehdejším surovém obyčeji válečném bere a vydírá, kde se
dá. Panství jejich nemělo trvání, po několika měsících byli zase ze
země vypuzeni Valdštejnem, a s nimi opět prchala emigrace do smut-
ného vyhnanství, tentokrát rozmnožená o ty, kteří uvítali vládu
Sasů. Následovaly nové konfiskace, pobrány ty statky, které do-
mácí zbylá šlechta dříve zachránila. Druhá tato konfiskace nařízе-
ná Valdštejnem, tehdyž již vévodou fridlantským, nazývána
konf. komisí fridlandskou.

Jak se Sasové chovali v Lounech, zachoval kronikář:

T. r. okolo sv. Martina nejvyšší nad vojskem saským za vyplacení kol mlýn-
ských a obrácení armády jinam, zaplaceno 140 kop 25 gr. 5 denárů. Poně-
vadž

se jim to zdálo málo, vypálili předměstí a špitál u mostu. Vojsko saské tábořilo v městě a v blízkém okolí u Dobroměřic a na lukách, posekalo ovocné stromoví a co ve vsi od dřeva bylo, i dvéře, okna a zle hospodařilo, dobytek odehnalo, obilí pobralo zde i v jiných vesnicích.

(Nápadným zjevem jest, že na dobroměřických polích, zvláště pod vrchem, nacházeli lidé mnoho mincí z XVI a XVII. století; také byl mi odtamtud přinesen převzácný tolar Bedřicha Falckého z r. 1620. Mince snad roztroušeny tábořícím vojskem v těch dobách.)

V následujících létech válka se přímo našich krajů nedotýkala. Válčívalo se obyčejně jen v době jarní, letní, podzimní. Přes zimu bývala vojska na kvartýrech v opanovaných zemích, městech, vesnicích, ale také v Čechách. Také u nás rozložena byla vojska a to císařská v zimních kvartýrech, vyjídala znuzené obyvatelstvo a nekřesťanoky si vedlo. Když pak odtáhlo jinam, odlehčovali si obyvatelé hladové a rozjitřené tím, že se shlukli a přepadli panská sídla, aby si nahradili útrapy a ztráty z panských sýpek, chlévů, ovčínů a sklepů. Tak

r. 1634 vzbouřili se sedláci okolo Loun ze 30 vesnic a táhli na Nový Hrad (Nové Hrady), který byl tou dobou v držení kláštera Strahovského a tím lépe chráněn od vyplundrování; zmocnili se zásob ve sklepích, na sýpkách, komorách a hodovali a brali. Ale jen krátce. Když se blížilo cís. vojsko na ochranu zámku, rozutekli se, a císařští, aby se zásoby nedostaly nedostaly do rukou vzbouřenců, odvezli zásoby pryč ze zámku a rekvirovali vše pro – sebe – a Praemonstrati strahovští vyšli tak jako tak na jalovo.

1639 postihla válečná vichřice opět Čechy. Švédský generál Banér vtrhl od severu do země, zabral severní části. Vojsko jeho rozjíždělo se odtud na plen. Vydal sice 24/4 provolání, že nepřichází jako nepřítel, ale aby vysvobodil království z trápení, rozkázal, aby jeho vojsko nepleniło, nedrancovalo, nepálilo. Poněvadž vojsku špatně platil žold, nedal se zamezitti krutý způsob válčení, ač v jeho armádě sloužila veliká řada vysokých důstojníků, českých emigrantů. Ze strachu před Švédy utíkala domácí šlechta, duchovenstvo z far, klášterů do bezpečnějších končin země, poskrývali vzácné, drahocenné věci, aby se nepřítelí nedostaly do rukou. Tak klášterní panny v Doksanech ukryly klášterní a kostelní klenoty, drahá roucha v Oharce, v Lounech u kostela sv. Petra šňaty byly s nízké zvonice vzácné, památné zvony a potopeny v jakési tůni. Po skončení války nebyl více nalezen ani klášt. poklad ani zvony. V Černčicích býval starobylý zvon „hodinka" (umíráček), o němž se mezi lidem pravilo, že byl nalezen a vytažen z Oharky na Krystře. Co s více dělo, o tom nevíme, ale jisto jest, že si Švédové vedli ohavně. V Žatci a v Litoměřicích si zřídili zásobovací stanice, odkud kořist všeho druhu odváželi, odháněli a plavili po Labi do ciziny. Švédové vydrancovali a vypálili v Čechách na 4000 vesnic, měst a městeček. Švédský obrist Adam Pfuhl se vychloubal, že sám zničil na Žatecku a Litoměřicku na 200 vesnic, t.j. všecko; také jistě Dobroměřice a okolní vsi, kdež kromě ruin kostelů, tvrzí, zámků trčely k nebi opálené zdi, ohořelé trámy, stromy v zahradách poseckané, rybníky vypuštěné, vinice zapustlé; nikdo nesel, neoral, pole zarůstala bodláčím, trním, lesem, mnohé vesnice zcela zmizely, hrozně prořídlé obyvatelstvo v úkrytech

a po lesích žilo jako zvěř v bídě, hladu, zdivočelé, zsurovělé. Šťastná byla ves, která měla poblíž bezpečné úkryty v pustinách, jamách, v roklinách, pod břehy, kam lidé utekli při první výstraze stráží na vartách. Do pustin se soldáti snadno neodvažovali. A tak po ukončení vojny 1654 (vlastně 1648) shledáno bylo kpř. ve Žitěně jen čtvero hospodářů ze 34, v Chožově ze 36 jen 16, v Litolibech ze 25 jen 3 stavů hospodařové ve staveních zarostlých křovím, kopřivami, bezem, kdežto v odlehlejších vesnicích s úkryty, jako v Domoušicích byli skoro všichni, v Týnci Mnichovském skoro všichni. Jisto jest, že naše Dobroměřice, které byly tak na ráně u silnice, byly úplně zpustošeny.

1640 27/2 poslal Banér lounským dopis, v němž vyhrožuje městu vypálením, kdyby pomáhali císařským, kteří byli na blízku, a když se přiblížila tlupa švéd. jezdců poblíž města či předměstí, ukryli se někteří zmužilí měšťané v katovně při zadní brance velkého předměstí a střílelí do zástupu (v místech za obec. dvorem), že jezdci odcválali. Ale ve čtvrtek po neděli Laetare (4. neděle v postě) přibyl Banér k městu, žádal výpalné a potraviny a nápoje. Měšťané odmítli a chtěli se brániti, ale v tom vypukl v městě požár a na obranu nebylo tedy pomyšlení. Švédové zmocnili se města a naložili s ním dle svého obyčeje, že zbylo z města po vyplenění pusté spáleniště. Brzo potom vypudilo cís. vojsko Švédy ze země takovým kvapem, že švéd. plukovník Slang při ústupu z Loun poručil spáliti most přes řeku, aby si kryl ústup a kořist. Ale proto přece cís. plukovník Myslík z Hyršova dostihl nepřítele za Louny, odňal jim kořist a připravil jim krvavou lázeň. V Litoměřicích pak na 4000 vozů kořisti a píce zapálili

a ztopili v Labi, když nezbylo času na odvezení.

V následujících létech procházela zemí vojska císařská i švédská pod generálem Wranglem, Torstensonem a naposledy roku

1648 generál švédský Königsmark zmocnil se zradou Malé Strany a hradu královského, kde nabrali nesmírnou kořist a obléhali i druhou část Prahy a dobývali. Mezitím vyjednáváno bylo úsilovně o mír ve Westfalsku, kdež konečně r. 1648 uzavřen a skončena tak válka trvající 30 roku. Počala v Praze vyhozením cís. místodržících a skončena zase v Praze. Pro národ a zemi českou měla neblahé následky: zbrátu samostatnosti, hospodářskou zkázu, potlačení čes. národu, kulturní pokles lidu, vydání země cizímu panstvu a j., vše po čem prahl Řím a Habsburkové. Zatím vyrůstalo nové pokolení v nových poměrech pod ochranou církve, ale tajný duch odporu a vzdoru dřímal na dně duší, propukával ve vzpourách utiskovaného stavu selského. Starý selský živel úplně zanikl, málokde zachovány na gruntech starodávné selské rody ve vsi, vrchnosti povolávaly na osiřelé grunty cizí osadníky, často německé, až z Frank, zpustošené kraje se tím zněmčily. Až do Dobroměřic zasáhl tento proud - vždyť r. 1845 usilováno i v Lounech o německou školu, v Citolibech a Chožově bývalo kázáváno v kostele německy. Krajina severně od Dobroměřic zněmčena v 1. pol. XVIII. století, Libčeves, Raná až po roce 1800.

V l. 1652-54 sestavován první berní katastr. Zjišťováno, kolik obyvatelů je schopno platiti berni. Škoda, že tou dobou mi není znám výsledek v Dobroměřicích. Doufejmež, že se později podaří zachytiti

kýzená data.

Zde nás téměř úplně opouštějí prameny hist. o Dobroměřicích. Víme jen málo o době od 1654 do osvobození selského stavu. Dovídáme se velkých požárech, které zakládány paliči zjednanými od Francouzů, o vojnách s Turky v Uhřích a s Francií o državy habs. v jižním a západním Německu, v Itálii, o povstáních selských v různých končinách Čech, o hrozných morech, které vylidňovaly systematicky kraje. Zvláště kruté řádil mor r. 1680 - 1681 v Lounech a okolí. Tenkrát po velikých neúrodách vypukl hlad a věrný jeho průvodčí mor asijský, zavlečený k nám z Uher a Turek. Hladoví lidé mizerně bydlili ve stavených domech, obydlí podobala se spíše doupatům, byla smrdutá a nečistá. Vždyť ani panstvo nedbalo čistoty, bálo se vody; špínu zakrývali líčidlem, pudrem. Býti nenalíčen ve společnosti bylo pokládáno za hrubé provinění proti pravidlům slušnosti. Hlava byla pokryta parukou napudrovanou, ohromnou, pod kterou měl jistý hmyz svou skrýši. Patřila k toiletním prostředkům pružina kostice „fišpanu", kterou se hmyzem škádlené páni a dámy pod parukou podrbávali; kapesník byl ještě spíše ozdobnou drobnůstkou nežli pro praktickou „potřebu" - co také s ním, když by se jím stíral pudr s nosejčku. Tou dobou rozšiřovalo se ve vyšších stavech užívání tabáku, ne kouření, ale šňupání, provázené náležitým ceremonielem. K denní potřebě patřila tabatěrka s tabákem, který si museli nadrbati na struhátku. Přes vnější barokní okázalost a nádheru vyrážela hrubost a úpadek mravů.

Moru r. 1680 předcházel strašný úkaz na nebi. O tom dí současný zpravodaj:

„Dne 25. prosince 1680 vidána poprve na obloze ohromná kometa zajisté strašlivá; vystoupila nahoru od západu s ocasem přes celý kraj hrozně roztaženým, takže skoro třetí část záp. nebe přikrývala. Rok 1680 pro veškeren svět, hlavně ale pro dědičné země rakouské neštastným býti slibuje" (Beckovský). I vzdělané třídy obyv. byly zachváceny velikým strachem. A skutečně v následujících letech došlo k veliké válce s Turkem, obležení Vídně a vypukl také mor. (Viz Halleyova kometa 1911?)

Mor řádil zvláště v Lounech krutě. Nebylo lékařů. Z lékařů pražských nikdo nechtěl do Loun. Byli sem tedy dopraveni vojenskou eskortou násilně. Město a zamořené vesnice byly úplně odloučeny od světa. Na silnici a na všech cestách hlídalo vojsko, aby nikdo z města se nemohl vzdáliti, utéci, aby se mor nerozšířil. Na cestách postaveny šibenice pro ostrach těm, kteří by utekli, a bylo poručeno takového uteče-ce bez soudu oběsiti. Kde v domě vypukl mor, ten dům byl zapečetěn úředně, z domu nikdo ven nesměl. Jediná ochrana a pomoc byla v Bohu a ve sv. 14 pomocnících. Kostely byly stále plny bědujících, úpících o milost boží, ale tím se jen rozšiřování moru podporovalo. Stráže stály až za naší obcí, výslovně poznamenáno u kolečka, na silnici k Raně, tam, kde stála socha P. Marie. Byly tedy Dobroměřice pojaty v zamořený okruh.

Současná zpráva dí, že mor úmyslně naočkován byl požíváním brambor, které v době před morem byly zaváděny na odvrácení hladu na panství bádenských a Nové Hradském, tedy i v Dobroměřicích a věřilo se tomu tak, že pěstování této nové živiny oddáleno bylo skoro na 100 let, a i potom lid musel býti k tomu donucován.

Jak se jevil mor ?

„Jako náprstníkem otráveni ukazovali nemocní zevnitř studený pot, vnitř navštíkali na horkost, měli škaredé, červené oči, modré pyšky, suchý, černý jazyk, nestejnou tepnu, pociťovali ouzkost u srdce, fantasírovali, padali do mdloby. U jedněch objevily se potom boule a pryžkýře, neštovice a skvrny na zádech, pod paždími, po stranách a v kolenou, jiní dostali průjem, jiní vehli anebo vyhazovali krev. Všem šel z úst nesnesitelný zápach. Obyčejně do třetího dne osvobodila smrt neštastníky od trápení."

Pravidla chování při moru nařizovala:

„Aby své domácí (nakažené) v domě opatrovali a jich z domu nevyháněli; nedati dítkám a čeledi bez potřeby z domu vycházeti a kde jich třeba není, tam se netoulati; začasté dáti kaditi (jalovcem); žádnému stonícímu na nemoci morní nedáti vycházeti, ale náležitou službou, lékařstvím, teplem, nápojem opatřovati, a nechtějí-li takového nemocného s sebou a s jinými zdravými míti v jedné světnici, tedy ho jiným pokojem opatřiti, aby nedostatku v ničem netrpěl; nečistot a nečádů na ulice, na cesty vylévati a vyhazovati nedopustiti; nečistoty, blata, smrady vyklízeti dáti, řezníkům, aby zdravý dobytek bili, do lázní nemocným jíti nedopouštěti, anebo raději je netopiti, mrtvá těla raději hlouběji zakopávati; vody čistotné v kašnách míti; apatéku dobře a náležitě zříditi; na ulicích toulání zbytečné, noční i denní, pití a podobné zastaviti."

Z toho vyrozumíváme, jak si mnozí ukrutně v rozličné svéceposti počínali.

1.) že jim (nemocným) příbytků nepřejí,

2.) že je ze společnosti lidské vyhánějí, mezi hovada ve chlévech a zvěř

na polích a v lesích zakánějí a tak v zimě a dešti a slotě jich zanechávajíce, nepřioděním, neošetřením v zimě, v smradu a červích zanechávají;

3.) vošklivost berou k nim, jich z daleka se štítí, jim se vyhýbají, i těm, kteří jim posluhují;

4.) lidé nakažené mordují, od sebe je ženouce po nich střílejí neslitovavše se ani nad starci počestnými, sešlými, mdlými, ani nad dítkami outlými, nevinnými, uvozujíce je v zoufalost a pochybování o lásce boží, zbitím pak ran přidávajíce mezi lid choditi jim nedopouštějí, smysly se pominou; kteří je jak mrchu na káře aneb jako zločince na kolečku vyvlekou lechde zakopají do jámy ledajaké, hákem ~~nab~~ provazem strhují, ledajak zahrabávají, odkudž zase od svinní a psů vyhrabáni a rozvláčeni bývají; šaty mrtvých, někdy těla jejich s domy neb boudami pálí — — —."

Při pohřbech nebylo zvoněno. Zdá se, že pod tím pověra skryla, jakoby ti, kteří dali zvoniti k pohřbu i ti zvonové uhlízovatěli, a pak by teprve všecko, kam by kolik ~~hlas~~ těch zvonův docházel, nakaziti mělo.

Při vesnicích, kde mor vypukl, byla určitá místa, kam se uchylovali nemocní do samoty. Příbuzní a přátelé k těm místům donášeli pokrm, ale s nemocnými se nestýkali. Tak bylo v Domoušicích (u mrčí les, v Obře, v Brlozu). K těm místům se lidé dlouho po moru se strachem blížili a bázlivě se jim vyhýbali.

Při tomto moru nakazil se i dobytek, kterého padlo 2¼ milonů kusů v Čechách.

Jak zasaženy byly Dobroměřice, o tom není zpráv.

1686 po mnohém úsilí vráceny konečně Dobroměřice po 63 létech městu Lounům v 8000 kopách ke kostelu, škole a špitálu a tím skončeno období vrchnosti světské. Posledním pánem byl slavný cís. vojevůdce pro Turkům markrabí badenský. Předchůdce jeho, syn markrabinky, která ves koupila, byl kluchoněmý. Znak markrabat nachází se na kostele v Obře, jenž tuto okreslen. Vrchnost tato málokdy na panství přicházela. Jenom na velké hony, při kterých museli všichni poddaní, i Dobroměřičtí, nadháněti zvěř. Na hony sjíždělo se mnoho vzácného panstva do zámku vyšovického, kdež bylo hoštěno. Pekla se tam odjinud přivezená zvěřina, vepři, celá telata v kuchyních na rožních, které do nedávna byly předávány s inventářem ostatním při změnách úř. osob purkrabí, direktorů. Poddaní při tom pak jedli a pili na nádvoří.

Až, můj čtenáři, navštívíš vyšovický zámek, spozoruješ hned vedle brány v přízemí malé zamřížované okénko. To bývala šatlava. Tam vězněni bývali poddaní, kteří se proti vrchnosti nějak provinili, a před 50 roky ukazována tam byla lavice, na kteréž byli delikventi připoutáváni a rákoskou neb lískovou holí vypláceni přes holý zadek.

Nová vrchnost dobroměřická byla snad milosrdnější. Město dosazovala za správce měšťany, kteří však hospodařívali na svůj vrub od desíti k pěti, že konečně musel býti pronajímán dvůr a poddaní se mohli vykupovati z povinnosti robotní ročním platem. Ze dvora se původně platil nejen pacht, ale odváděno i obilí k potřebě nuzných ve špitále. R. 1862 měl dvůr najmut kníže Schwarzenbek se dvorem zanským za 4166 40 zl a 47 strychů pšenice, 54 žita, 48 ječmene, 47 ovsa, kteréž dostávati mají chudí

dle zřizovací listiny 21/9. 1796

1. in natura na týden mírka pšenice, 1 čtvrtce žita, 2 mírky čočky, na svátky 1/2 mírky pšenice;
2. na ošacení ročně 2 košile, 1 šál, 1 pár nových bot; na tři roky muž 1 kabát, 1 vesta, 1 kalhoty, 1 čepici; žena 1 kabát, 1 jupu, 1 špenzr, 1 čepec; všichni na 6 roků 1 plášť;
3. hotově na penězích denně 3 1/2 kr, 1 března 70 kr.
4. Povinnost: třikrát denně, ráno, v poledne, večer růženec se společně ve světnici modliti.

A tak toto dobročinné nadání uskutečněno z Dobroměřic.

R. 1713 vypukl opět hrozný mor, při němž polovina obyvatelstva v některých obcích zhynula. Hřbitovy nestačily k pohřbívání, pochováváno leckde v poli při vesnici. Na takovém místě potom postaven kříž k zbožné upomínce. Později se na takové místo zapomenulo a na účel kříže také.

Skoro nepřetržitými válkami vyvolána byla potřeba zříditi stálé vojsko. Stálé vojsko nezestavovalo se již jen verbováním, ale rekrutýrkou. Vrchnostem přikázáno, aby dodaly určitý počet schopných rekrutů pro vojsko. Vrchnost vybrala je dle své libosti. Protože vojákování trvalo na celý život, dokud branec byl schopen vojančiny, hleděli se tomu mladí muži vyhnouti všelijakými praktikami, kpř. zmrzačením některého údu neb orgánu tělesného; jiní včas vstupovali do vrchnostenské služby, jiní se oženili v mladistvém věku a převzali grunt. Těch vrchnost pravidelně šetřila ze svého prospěchu. Jiní po dobu rekrutýrky prostě utekli aneb se schovali – až všecko bude hotovo, trochu se pozapomene, trochu se bude působiti na shovívavost úř. vrchnostenského dary, podmazáváním.

Zde sluší poznamenati, že si vrchnostenské úřednictvo potrpělo na presenty. Vždyť pravidelně nemělo peněžitých platů. Bylo odměňováno naturálními prostředky za všecho, co poskytl dvůr a poddaní (t.j. deputát), ke službě měli jisté pozemky, soudní pokuty, dávky z úř. výkonů, z prodeje a pod. Podle toho bylo hospodaření. Bral každý zřízenec od nejnižšího do nejvyššího, poddaní i pán obírán a dřen podle vyzkoušených praktik. Pán o tom věděl, ale trpěl to, jen když dostal své. Žilo se ze všeho. Důležitým pramenem příjmu byla panská krčma, zvláště byla-li při důležité silnici.

Krčma dobroměřická byla dle tradice tu, kde nyní hostinec č. 8 a byla obrácena frontou do ulice k Nečichům (nyní p. Starého) Vrchnost, tj. nyní město Louny pronajímalo krčmu písemnou smlouvou. Ke krčmě pronajímano i nějaké pole k šenku a kus louky, aby byla pice pro formany pod následujícími závazky:

„Za první jsa on dobrej katolík při každej schůzce nejenom domácím jakož i taky přespolním hostem nemá žádné nařádý proti Pánu Bohu všemohoucímu, taky žádné ublížení aneb forfele proti bližnímu netrpěti ani sám proti tomu se dopouštěti, Má on nejenom sám, ~~proti tomu se dot~~ nýbrž i jeho všechna čeládka v pravej římskokatolickej apoštolskej víře bohabojně život vésti, všelikterého proklínání, sakramentování a rvaní se zdržovati ani takového od své čeládky aneb jinších hostí trpěti, též od vší lichvy a šizunku lidu se varovati, má všeliký bezbožný lidi nezdržovati ani s takovýma žádný spolky neb obchody míti, obzvláště pak honění zvěři, střílení, ptáků líčení a krádeže nikdy se nedopouštěti, s myslivcama a hajnýma žádné srozumění míti

aneb něco podobnýho od nich kupovati.
Nemá žádné jiné kromě samovrchnostenské pivo, tak jak ho z pivovaru dostane, nefalšované spravedlivou míru šenkovati a taky svým potahem nebo na svůj náklad přivézti dáti, též k němu dle času, tj. od sv. Havla do sv. Jiří na každej sud (= 2 hl) piva šest žejdlíkův, od sv. Jiří do sv. Havla čtyři žejdlíky kořalky spolu s vzatým pivem každej žejdlík po 6 krejcařích zaplatiti a nikdy bez ní nebejti ani z jinších míst takovou kořalku kupovati pod pokutou dvou kop míšenských, anobrž všecko z důchodu bráti povinen bude.

On nájemník zavázán jest každej čas seno, oves, slamu a svíčky do maštale, pak maso, chléb, sejr a jinší potravu a vařeni do kuchyně míti, při tom maštale a ostatní stavení po všech částech v čistotě míti a držeti, na oheň v kuchyni a po celým domě pilnej pozor dávati, nebo kdyby skrze nepatrnost oheň se vyskytl, on nájemník za všecku škodu bez vejmluvy státi musí.

Napotom musí všecky předcházející hosti dle vyššího i nižšího stavu respektýrovati, jim, co žádají, zdvořile a počestně dáti a posloužiti, i taky v placení jídel a pití nepřetahovati, aby se tudy lidé neodráželi. Nemá se žádná muzika dle přikázání církevního v žádném zapovězeném čase nedržeti a když se mu z kancaláře nařídí, postaviti při každém slovení rybníků jednu dvouspřežní fůry s dobrou voznicí pod pokutou dvou kop dostaviti."

Staré doby této smlouvy minuly a nastaly nové, doba spěchu, letu, doba železnic, aut, aeroplánů.

Tenkrát bylo ovšem jinak. V krčmě v zimě v létě proudil a šuměl ruch. Ležela na hlavní silnici Praha-Teplice-Lipsko. Silnice byla tepna života, silnice byla divadlo i škola, silnice byla zdrojem poučení i zábavy. Projížděla po ní císařská pošta, v níž byly zapřaženy dva páry koní. Na levém podsedním seděl postilion, a jeho nohy vězely ve vysokých botách, do nichž vjel vlastníma botama, když nasedal; na vysokém kozlíku seděl kočí, maje v ruce dlouhý bič a pod levým ramenem trubku. Ve žlutém voze seděli páni, na střeše leželo tlumoků bez počtu.

Někdy přehnal se silnicí císařský kurýr na koni nebo na lehkém, krytém voze sám a sám neb jízdní dragoun, husar, a tu vozkové a formani vozův obchodních rychle se uhýbali se svými povozy, jež se zvolna kolébaly a nijak nebyly nepodobny rozkročeným stodolám na čtyřech kolech. Ale nikdo by netušil, jak prostranné a pohodlné jsou tyto kolébající se vozy či stohy. Vandrovník často užil vlídného pozvání statečných formanův, aby si vylezl pod plachtu a odpočinul unaveným nohám a třeba si i zdřímal; nejraději si však sedl na šejtrok a rozmlouval s formanem, který zvolna a klátivě kráčel podle vozu, aby si rozehřál nohy dlouhým sezením přebrnělé a ustydlé. Už ten ústroj silných širokohřbetých koní vábil jeho zraky. Chomouty, svrchu potažené jezevčí kožíšek, pobity byly cetkami ze žlutého leskleho plechu a ozdobeny červenými a zelenými kouskyzukna, na krku koně položena byla síť, na jejímž spodním okraji houpaly se červené strapečky, a kde jen bylo lze, zavěšen byl zvoneček. Dlouhé oprati a podpěnka posázeny byly žlutými, krátkými hřebly, do hřívy bývaly zapleteny pestré stužky. Pod plachtou složeny byly bedny, koše, vaky, pytle, bylo tu i lože pro formana

i „kutloch" pro „voříška", štěkavého psíka, strážce nákladu. Pod vozem houpalo se síto s malovaným lubem jako buben, visela tam „čuba", která se rozkládala pod kolo, aby na svahu zastavený vůz necouval, visívala tam i konev na vodu, a vždycky se tam houpávala velká svítilna, plechovými pruty všecka ositěná, aby neubyla úrazu. Byl to celý dům na výpravě do světa. Bochník chleba visel po straně v brašně a kus sýra tu vždycky čpěl vedle svazečku cibule. Po pravé ruce pod plachtou vězela v zavěšeném pytlíku režném dlouhá jízdecká bambitka ještě na křesací kámen, neboť za noci doráželi často k silnici lupiči a zlotřilá cháska. Zvláště v odlehlých a lesnatých krajinách bývalo nejisto, nebezpečno, a střelná zbraň naháněla zlodějům více strachu než šavle nebo píka. Formani proto nejezdívali rádi v noci a rozdělili si cestu tak, že před večerem dojížděli do hospod buď v městečkách neb vsích nebo na samotách. Takových osamělých hospod, kováren bylo při silnici mnoho, poskytovaly útulku, bezpečného odpočinku, občerstvení, správ vozů, ale bývaly i místem půtek a rozbrojů, podle toho, jací hosté tam zavítali, neboť vedle formanův a panstva, jež přijelo v okrocích, poštách, dostavnících, bryčkách i na selských košatinách, přišlo mnoho poutníkův pěšky. Šli po silnici nejen řemeslničtí chasníci vandrovníci, ale i rozliční vandráci tuláci, vysloužilí vojáci, brusiči-šlejfíři, řeminkáři, komedianti a kejklíři, medvědáři, žebráci, cikáni, kramáři, pláteníci, hadráři, drátenici, kteří šli za obchodem a šibalstvím. A to všecko se stahovalo k večeru, jako včely k úlu, k hospodě. Byly vydávány přísné rozkazy proti

krčemným povalečům, tulákům, proti hrám v kostky, v karty, proti krčemnému životu „nočnímu sedání, příliš nenáležitému", hrozeno pokutami krčmáři a flamendrům; v krčmě musel každý odložiti zbraň, měl-li jakou, k úschově krčmáři, a kdo toho učiniti otáleb, tomu nebylo naléváno, „zvláště nedbalcuom, hráčuom, krčemníkuom - - vožralce, hráče a lidi scestné treskci, jim jich neřáduov nedopouštěj, ale zastavuj". Že k životu krčemnímu mnoho lidí bylo náchylno, bylo sedlákům zapovídáno choditi do krčem ve všední den, piti při rozličných příležitostech, o poutích a posvíceních, v masopustě, při „sypání" na Ondřeje, při křtinách, svatbách a pod., ale při tom vrchnost některá předpisovala, kolik čeho se v krčmě mělo vypiti piva, kořalky, aby měla užitek. Zákazy se všelijak obcházely, pilo se jinde, pilo se na radost, na žalost, na vztek. Obyčejným typem pijana byl piják periodický. Dělal dobrotu 2, 3 měsíce, pak to na něho přišlo, bumbal, pil do němoty den první, druhý, třetí, celý týden, vyspal se mezi tím pod stolem, na lavice, některý zpíval, jiný lál, jiný si poplakal, propil, co měl při sobě, pil na dluh - na veub; když už toho bylo dost, vyhodili ho; pak šel jinam zlobit. Když zdřevěněl docela, přišla žena pro něho, pobil se spí, ale konečně se přece přimotal domů, pospal dva dny mezi dobytkem v chlévě, omyl si boule a špínu a zkroušeně se kál, aby to zase udělal, až se dnové naplní. A zač by stálo posvícení, kdyby si nebyli řádně vybili anebo aspoň nerozbořili kamna, — jaké je to posvícení, když jsou ještě kamna celý", praví starodávná písnička —

Silnice naše, nyní státní, stavěny byly od první čtvrtiny XVIII. století.

z příčin strategických a obchodních lidem poddanským a také jím mu-
sely být udržovány, v zimě prohazovány, potahy připraveny na při-
přež, když bylo třeba. Se stavbou nedělány žádné okolky. Byla vedena
přímo od města k městu rovnou přes pole, vrchy, dolíky, často stra-
nou od vesnic; nevyhnula se ničemu, zabírala, co bylo v cestě. O dru-
hé staré silnici Žatec-Litoměřice bylo zde již vypravováno.

Život vesnického lidu plynul a ztrácel se v bezvýznamnosti, v klopotě,
připoután k hroudě. Pracoval v potu tváře, lidé se rodili, ženili, umí-
rali, v duších „temno"; co se již rodilo světodějného u národů ne-
ujařmených, o tom se dovídali od drátenika, potulného žida,
od vysloužilce, formana, na jarmarce, na besedách v kovárně,
u krejčíka. Vypravovaly se pohádky, pověsti o strašidlech o zázra-
cích. Bylo toho asi hodně, nikdo ale jich nezachytil, nenapsal. Po-
slední vypravovatelka Marjánka Havelková vypravovala místní
pověst „o třech vazech", kterou mi r. 1906 napsala. Dal jsem ji při svém
odchodu z Dobroměřic do škol. archivu, odkudž za krátko vyšla tis-
kem v časop. lounském, avšak již v novém rouše, nešetrně nastyli-
sována moderním způsobem dikce, kterýž o poh. setřel pel vypra-
vovatelské lidové originality. Původní znění jest ztraceno. Bý-
lo by zbytečno, abych sem zapsal tuto zajímavou pověst, když
již po kolikáté byla uveřejněna v nové dikci.

Mezi lidem domácím zachovávají se, tuším, všelijaké zkazky z minulých,
starých dob. Bývají velmi zmatené, romantícky zabarvené, ale
bývává v nich často skutečné jádro, které se přece dá postihnouti.
Bylo by záslužno, aby se někdo ujal práce a sebral, co se ještě mezi

lidem vypravuje a zapsal přesně, jak se vypravuje, nic neupravoval ani neměnil formu. Sem uvedu jen, co jsem já slyšel o Benátkách:

Po zkázách dlouhé války nezbylo v Benátkách nic než zájezdní hospoda. Vté hospodě u mostů stavovali formani a pocestní na nocleh a odpočinutí. Ale když nemuseli, raději se této hospodě vyhnuli, protože se mezi lidmi tajně šeptalo, že nebylo radno samotnému tam nocovati, že tam leckdy pocestný přišel na noc, ale víc odtamtud nevyšel, zmizel, jako když zahodí kámen do tůně. Šeptalo se, že se tam schází všelijaká cháska v noci, a někdy že se tam i ve dne povalují zlí lidé v tajných úkrytech a děrách ruin. Lidé se strachem chodili v noci okolo, že tam pobíhá ohnivý pes. Krčmář byl vysloužilý soldát, jeho žena vojanda. Měli syna, a ten byl hodný, viděl a slyšel všelicos, musel mlčeti. Když všecko pozoroval, nechtěl býti doma, utekl z domova a dal se na vojnu, zmizel; léta letoucí na vojně bojoval statečně a od píky postupoval, až se stal znamenitým důstojníkem, zbohatl na vojně, ale nedal domů o sobě ani nejmenší zprávičky. Rodiče také o něm nevěděli ani toho nejmenšího.

Po mnoha a mnoha létech zatoužil důstojník, aby se potajmu podíval do domova, jsou-li jeho rodiče ještě živi a co dělají. A bylo zrovna po vojně. I sebral se a jel z ciziny do Čech. Vzal s sebou pouze věrného sluhu. Po dlouhé cestě přijel do Dobroměřic cizí, neznámý, skvělý důstojník. Bylo na večer. Sháněli nocleh, ale v zchátralé vesnici nebylo nic pro důstojníka. Pro koně a sluhu přece vyhledán úlulek. Pán se pak ptal lidí, je-li na blízku trochu lepší hospoda. Ano, že jest tu krčma u mostů, ale tu že mu neradí. A na otázku, jaký je tam krčmář, pravili, že starý vojenský vysloužilec - soldát; řekli mu taky

jak mu lidé říkají. Tu on poznal, že v krčmě hospodaří ještě jeho otec. Vojáka že se nebojí, a myslil si, otce se báti nemusím. Šel a přišel do krčmy. Nikdo v šenkovně nebyl kromě krčmáře a jeho ženy. Louč nad krbem hořela, prskala a lámala se se sykotem v míse. Pozdní host posadil se do temna na stolici u hrubého stolu o skřížených nohách. Krčmář vítá důstojníka, táže se, může-li čím posloužiti. Pán poznává ustárlého otce i matku, nedává se jim poznati, a oni ani trochu netuší, kdo to přišel. Že by tu chtěl přespati, že ho noc překvapila, že je velmi unaven, že by něco pojedl a šel na odpočinek. O ano, mají komořici pro vzácného pána, i něco na posilněnou a významně na sebe mrkli.

Host pojedl, vytáhl plný měšec a platil. Krčmář hltavě pohlížel na tučný měšec, poděkoval a vedl pána dozadu na komoru, do tajné lečky. V noci všecko utichlo, důstojník doma odpočívá, spí, ale krčmář se ženou kují černý plán. Za ticha vplíží se do komory s kyjem a vraždí vlastního syna, který tu teprve s výkřikem, co mne neznáte, na matku volá. Pozdě seznali, co se stalo; syn umírá.

Druhý den ovšem byla sháňka po důstojníkovi; přišlo se na vraždu, krčmáře i krčmářku na outěku dopadli a dali katu.

Není pochybnosti, že se podobné pověsti vztahují i na jiné krčmy zlopověstné, i v našem okolí. Zajisté zlé pak pověsti požívala i jiná odlehlá místa. Aby lidé všelečně na taková místa nechodili, roztrušovány pověsti o strašidelných zjevech, které se tam prý objevují, jako náš ohnivý pes, bezhlavý kůň, ohnivé sudy, tajemné světlé postavy na ostrach a pod. A vypravuje se o osobách, které setkaly s nějakým příšerným zjevem na tom místě, při kterém krev stydla.

Neprozradím jméno docela rozumné a vážné i pravdomluvné osobnosti, která zažila cosi strašidelného v noci ze „Zeleného čtvrtku" na Velký pátek r. 1906 po půlnoci — Doba strašidel je pryč, čtenář se tedy usmívá. Skutečnost však tu jest, že v lidech se přenášejí tísnivé pocity až z dob zhouby, zkázy, z doby temna z pokolení na pokolení.

Po stoletém pokoji, kdy se válečné události vyhnuly našemu kraji, přišla doba zápasu cís. Marie Terezie o habsburské dědictví, zejmena válka sedmiletá s králem Pruska. Tehdáž vtrhli Prusové od severu do našeho kraje. Zvláštní zprávy o Dobroměřicích v té vojně není. Armáda nepřátelská o 40 tisících mužů rozložila se od Budyně ke Košticům. Pruští husaři rozjížděli se po okolí, až také sem. Rabovali, brali, týrali lid rekvisicemi, výpalným. O jejich radění na zámcích a farách máme několik zpráv. V Litolibech vyrabovali ves, zámek, sebrali obilí, dobytek, postříleli bažanty v bažantnici. Do Vršovic přijeli 1757 29/4. a nechali si vyplatiti 8000 tolarů vypalného; r. 1759 zaplaceno z pod. příčin 1068 tolarů a později 1000 zl. Takové bědy a útisky se opakovaly až do 1763. Dne 7/11. 1762 přišli opět do Vršovic, do kterých vrazilo večer 200 husarů, oves, seno, dobytek, potraviny shánělo, i v okolních vesnicích. Prušáci odnesli z markraběcího důchodu 1000 zl ve zlatě. Sotva odjeli, přišel jiný sbor o 20 mužích pěších v noci a vyžadoval také 1000 zl. Jestliže byla pokladna prázdná, prohledali všecky místnosti zámku, při čemž neušetřila ani šatů ani postelí ženských za velikého zlořečení. Ředitele-direktora Kokeše vzali s sebou do zástavy, davše jej mezi dva koně, vláčeli ho polonahého největším hnojním kalem; ztrýznivše ho,

oloupili jej o šaty, vzali mu i snubní prsten, kterýž musel syn jeho vykoupiti za 20 zl ve stříbře a 10 dukátů. R. 1763 dostali se tam Prušáci zase. Tehdejší purkrabí a důchodní byli jim ve všem povolni; proto však přece byl purkrabí ztrýzněn, až mu i žebro zlomeno.

To jest ukázkou, jak řádili Prušáci všude. Faráře chožovského obrali o poslední tolar, který ještě mu zbyl. V Počedělicích nenašli nikoho, všichni utekli do Lovužku za řeku. Za trest spálili celou ves. Ani Dobroměřice nezůstaly ušetřeny.

Když nastal pokoj po této válce, která si vyžádala také obětí, jimž nebylo nikdy rovných, zaváděny různé novoty, aby se zlepšil stav lidu podanského. Zrušen dosavadní berní systém, kterým se uvalovala berní břemeno na půdu selskou. Zdaněna i půda panská - dominikální a církevní, kteréž berni nepodléhala; sepsán tudíž i panský katastr. R. 1770 nařízeno očíslování obytných domů - dosud měly grunty jména držitelů starodavných - kpř. u Vlčků - nyní přezdívky, kteří se však v Dobroměřicích nedochovaly při častých změnách držitelů potomních. 1771 poprve řádné úřední sčítání lidu. Zřízeny školy při far. kostelích. Zavedeny konečně brambory, ač se jim i nadále nedůvěřovalo. Přineseno k nám setí pivoních rostlin. Některé panské dvory i církevní byly rozparcelovány na nové živnosti. Zrušeno osobní člověčenství. Poskytnuta možnost k výkupu z robotní povinnosti. Byl zrušen řád Jesuitský. Prohlášena svoboda náboženské vyznání, byť v omezené míře. Odňata vrchnostem moc justiční, hrdelní právo odňato městům 1765; tu přestala existovati lounská šibenice na „spravedlnosti."

Reformy hosp

Kronika XVIII. stol.

Roku 1773 zavedena všeobecná branná povinnost; vydávány první papírové peníze; zrušeny kartely řemeslnické - cechy; vláda vydatně podporuje průmysl v krajích hospodářsky slabých - při hranicích, sklářství, soukenictví a pod.; zavádí úřední němčinu, germanisuje školství. Tenkrát dokonale poněmčeno Žatecko, Středohoří, Litoměřicko. Tlak budí protitlak - budí se červánky nové doby. Národ neumřel, ale spal. Vystupují první buditelé národa, noví vlastenci počínají psati jazykem národa, vzniká literatura. První vlastenci po vlasti, písmáci. Šlechta v předních řadách humanity - aspoň její zlomek.

1770

Toho r. a v následujících létech nastal v Čechách veliký hlad a bída; byly to roky nesmírně mokré, v mnohých krajinách se osení docela zkazilo. Berní útlak a vrchnostenské platy, dávky, pronásledování podnítilo poslední větší selské povstání, které zachvátilo i naše Podlesí. Povstání to vylíčeno v Třebízského „Bludných duších". V Domoušicích vybit a spálen zámek. Povstání bylo celkem mírným způsobem likvidováno.

1789

Toho r. vypukla v Paříži velká revoluce, která zachvátila celou Francii, zřízena vláda lidu. V krvavých bouřích popraven král Ludvík XVI. a manželka jeho Marie Antonietta, dcera cís. něm. a krále českého Františka I. To bylo podnětem k dlouhým válkám mezi Francií a imper. státy evropskými, zejmena cís. Františkem I. Také Rusko se vmísilo do války. Vojska ruská táhla naší vlastí na bojiště. Velikou pozornost a údiv vzbudili kozáci na svých malých, huňatých koních.

Rozložili se po vesnicích a počínali se po domácku, nikomu neubližovali, děti pochovali, srozuměli se s našimi, někdy málo, někdy trochu víc, ale ušlo to. V bažantnicích u Litolib, Vršovic, Obory vypucali bažanty, zajíce na polích dohonili na svých koních a nabrali je na píku, pořádali divoké kejkle a dostihy na polích jako doma. A když přijížděli noví, ptávali se, kudy vede cesta do Paryžu.

Ve Francii zatím vystřídala vládu revoluční vláda konsulská a konečně vyšvihl se k diktátorské moci generál Napoleon Bonaparte, který se prohlásil císařem Francouzským. Císař Německa Frant. I. složil pak důstojenství cís. v Němcích a přijal titul cís. Rakouského. Ve válkách „Napoleonských" mezi oběma soupeři vytrvale vítězil genius Napoleonův, až konečně vůle jeho poslouchala celá Evropa, kromě Anglie a Ruska. Pokořiti tuto velmoc bylo pak cílem dižádostivých snah Napoleonových.

1812 v létě vytáhla veliká armáda Francouzů a jejich spojenců na Rus a opanovala opuštěnou zemi a Moskvu. Ale hrozný nepřítel, ruská zima donutila Napoleona k návratu, při kterém zhynula mrazem téměř všecka armáda. Rusko s Pruskem uzavřelo spolek proti Napoleonovi, k němuž přistoupil později i císař František. Oslabený Napoleon měl proti sobě mocnou koalici. Německo bylo vzhůru, když Rusové přitáhli na pomoc. Ale ještě zůstalo válečné štěstí příznivo Napoleonovi v bitvě u Drážďan. Rozhodný okamžik se blížil. Vojska spojenců se soustřeďovala ke hranicím Čech. Plán jejich byl, oblehnouti Napoleona v Drážďanech, a když by se obležení nezdařilo, couvnouti do Čech k Ohři k Lounům a Budyni a tam očekávati novou bitvu.

Z velké doby 1813

1813 den 18. srpna byl parný a slunečný. T. dne měli Dobroměřičtí

vzácnou podívanou. V šálavé záři ozvalo se dunění koňských kopyt. Ustrašené sousedé vybíhali z domů a spatřili nevídané překvapení: na nevzhledných, nevysokých koních s hřívami neobyčejně dlouhými přicválali jezdci s huňatými čepicemi, dlouhými píkami a v širokých nohavicích. Byl to dlouhý les pik a praporců s obrazy Bohorodice. Utábořili na lukách. Vyjevení sousedé chodili se na ně dívat, kterak si u ohňů vaří, popásají koně a vodí je k nápoji do Jordánu a do brodu v řece. Bylo to poselství války. Druhého dne časně z rána odjeli kozáci po silnici k Raně. A od rána rozléhalo se vůření bubnů a vřesk trubačů do noci a rachot děl. Přicházel od Loun pluk za plukem po mostech hromadným krokem, v koloučích prachu probělávaly se bílé vojenské fraky, rudé, zelené i modře vyložené a nad huňaticemi granátníků mihaly se blesky bodáků. Kaprálové a felbablové udržovali lískovkami pořádek v řadách vojska. Dragouni v helmicích a kyrysníci v bílých pláštích projížděli vesnicí. A dál a dál bez přestání valilo se nové vojsko, i slavný pluk 42. s oranžovým vyložením, terezínský, ke kterému odváděla se z naší obce a kraje, který se tak vyznamenal v bitvě u Slavkova, že jeho obřstu příslušely takové pocty vojenské jako generálu a nové slávy si dobyl v příštích tažení proti Napoleonu (r. 1866 byl 42. pluk „hanobráci" zahnán u Jičína od Prajzů do rybníka). Po silnici přibrhla děla šesti-sedmiliberní a k tomu příslušné vozy zásobovací se střelivem a pící. A opět zavířily bubny a pronikavé píšťaly a trouby; za tou hudbou šli pěšáci, zavířily pušky, helmice, důstojníci kmitali se na koních, vše hlučelo. Pak zase hlomozilo dělostřelectvo, potom zas jízdní a pěší, za odcházejícími markytáni, vojačky, furverna. Silnicí ujížděli generálové, štábní důstojníci v šípytných uniformách zlatem lemovaných.

Neměl konce ten lidský tok, den za dnem valilo se vojsko k severu. Jednou posléze přijely do Loun dvorní vozy. Louny byly určeny za dočasné sídlo tří spojených mocnářů, rakouského, ruského a pruského, družin jejich.

3000 dělníků opevňovalo horečně výšiny a návrší od Loun k Postolopretům, kopali zákopy pro děla, záseky a jámy. Všude množství děl, dělány palisády.

Všude se netrpělivě očekávalo, co příští dny přinesou. 26. srpna vojsko spojené podniklo útok na Drážďany. 28. srpna přivezen do Loun znamenitý císařský ruský generál Moró, koule mu vrazila obě nohy. Zraněnému vyjel císař naproti až k mostu. Příští den byl dnem napjatého očekávání. Ustrašení lidé skládali na vozy svůj majetek, aby v čas nebezpečí mohli uprchnouti pryč ze vsi dále do lesů na Podlesí. A uprostřed zmatku a zděšení bylo veřejně ohlášeno, až se na veliký zvon v Lounech udeří k šturmu, aby všichni utíkali, aby se šturmovalo všude na věžích okolních kostelů. Vojsko zatím obsadilo brody přes Ohařku.

Dne 29. srpna nové oddíly vojska postupovaly k Teplici. Prohřátým vzduchem bylo slyšeti vzdálené dunění dělových ran, lidé poleháli na zem, přikládali uši k zemi, aby lépe bylo slyšeti bouření děl. Dunění bylo stále mocnější a zřetelnější. Každou chvíli přijížděli tryskem na zpěněném koni ordonanční důstojníci se zprávami. V dáli hučela hrozná válečná bouře, lítaly poplašné zprávy, které se zveličovaly a mátly. Po silnici od Loun k Teplici rozestaveny oddíly drag. pluku Windišgrecova č. 14. V Lounech pak obecenstvu sdělovány z okna zprávy z bojiště. Zuřila bitva u Kulmu - Chlumce.

Po nezdařeném boji u Drážďan ustupovala spojená vojska do Čech.

Francouzský gen. Vandame byl vyslán, aby zamezil ústup vojsk. Vnikl přes Krušné Hory až do Čech ke Chlumci, kdež se mu Rusové a Rakouští postavili na odpor a cestu nazpět zatarasili Prusové. Po celou noc a ještě druhého dne mocně dunělo děla, až se ve vsi okna chvěla. Po celou noc byli lidé vzhůru a v ouzkostech. Pobočníci-kurýrové lítali na koních jako ďásové, severní nebe zbarvilo se do ruda od hořících vesnic na bojišti u Teplice. Císař Frant. si vyjel na Červený vrch, ale odtud nebylo viděti nic než záři krvavou.

Dne 30. srpna konečně připraven Francouzům krutý osud. Do města přinášely ordonance uspokojující zprávy, kterak Vandame ode všech stran obklíčen a pak, že spojená vojska dobyla dokonalého vítězství, že armáda francouzská i s generálem zajata. Tyto zprávy oznámeny lidu. Zvony kostelů vyzváněly na oslavu vítězství.

Druhého dne přijel do Loun zajatý generál Vandame a spím ostatní zajatí důstojníci. Pak přiváděny oddíly zajatých francouzů, mladíčků holobradých, skoro hochů, ubledlých, v roztrhaných šatech; zmučení, zkrvavělí sotva se vlekli. A pak přijezděly řady selských vozů vystlaných slamou a na nich tisíce raněných, francouzů, Rusů, Prušáků, našich. Rozváženi do okolí k léčení, bylo jich plné sednice, stodoly, i v kostele, v průjezdech, v síních, i v zahradách a jen a jen prosili a volali: vodu, vodu. Velmi mnoho jich umřelo; jen v Lounech 814, na Nových Hradech v zámku 138 a jinde také. V Litolibech zemřelí Rusové pochováni na zvláštním „ruském hřbitově", v Černčicích a ve Vršovicích zakopáváni jen tak v šachtě u kostela černčického. Když tam kopány základy k hřbitovní zdi, přišlo se na hroby, a do-

konce

na jedné kůstce zlatý prstýnek, dáreček z lásky až z daleké Francie. Marně toužila a teskníla dívka pro svého miláčka. V Dobroměřicích pak na hřbitově v koutě pochován obrist 35 plzeňského pluku; na Mělcích v Lounech 1814. Leží tam pohromadě, smrt usmířila všecky.

Roku toho ještě podařilo se spojeným armádám zdolati Napoleona u Lipska, a po marných jeho pokusech o napravení štěstí byl úplně přemožen a internován na ostrově sv. Heleny.

Po epoše válek napoleonských přišel státní krach a všeobecný hospodářský úpadek a nový útlak politický. Evropa byla ve kvasu, který vyvrcholil u nás rokem 1848. Odtud pak v říši boje politické. Národní uvědomění rostlo, šířilo se, nár. život se úplně vzpružil. Do toho zapadl zápas o prvenství v Říši mezi Habsburskou a Hohenzolernskou dynastií r. 1866, dualismus v monarchii naší, obnovení Něm. císařství, boje naše s Vídní až do r. 1914, kdy se zdálo, že osud náš jest neodvratně zpečetěn. Ale ve hvězdách psáno bylo jinak: surové násilí Němců budilo obavy celého světa. Došlo k světové válce, z níž vyšla i naše svoboda.

Všech těchto věcí nebudeme se dotýkati, to úkolem naším není. My si v následujících stránkách povšimneme pouze těch zjevů z obce, okolí, které se nás přímo dotýkaly a měly místní vztah k obci. Místních zpráv je ku podivu poskrovně. Stará pamětní kniha obce podává od roku 1831 jen krátku paměti. Doplním je zprávami z jiných zápisů a ze své vlastní zkušenosti, pokud bylo možno a přístupno. A ty, můj čtenáři, sbírej dále a doplňuj stále. Nezůstaň na tom, že kronika je již zcela hotova a úplna.

./.